

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1977 METAI

VILNIUS „MOKSLAS“ 1978

INSTITUT OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEMICAL BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1977

VILNIUS

1978

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1977

VILNIUS

1978

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ ИСТОРИИ ЛИТОВСКОЙ ССР

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

ГОД 1977

ВИЛЬНЮС «МОКСЛАС» 1978

Redakcinė kolegija

Jonas DOBROVOLSKAS, Vytautas MERKYS, Vacys MI-
LIUS, Giedrė NIUNKIENĖ, Rita STRAZDŪNAITĖ (sek-
torė), Henrikas ŠADŽIUS, Adolfas TAUTAVIČIUS, Bro-
nius VAITKEVIČIUS (vyr. redaktorius), Regina
ŽEPKAITĖ (vyr. redaktoriaus pavaduotoja)

Išleista pagal LTSR MA Istorijos instituto užsakymą

ЕЖЕГОДНИК ИСТОРИИ ЛИТВЫ. ГОД 1977
На литовском языке
Вильнюс, «Мокслас», 1978 г.

LIETUVOS ISTORIJOS METRAŠTIS, 1977

Redaktorės: A. Bendorienė, S. Ivanovienė. Viršelio dailininkas R. Di-
chavičius. Meninis redaktorius A. Žvilius. Techninė redaktorė N. Ma-
rozaitė. Korektorės: A. Sidarkevičienė, L. Balaikienė.

IB 734

Duota rinkti 1978.IX.4. Pasirašyta spausdinti 1978.XII.26. LV 11591.
Popierius: spaudos Nr. 1, form. 70×90¹/₁₆. 14,63 sp. l. 16,88 apsk. l. l.
Tiražas 1500 egz. Kaina 2,60 rb. Leidykla „Mokslas“, Vilnius, Žvaigž-
džių g. 23. Spausdino „Pergalės“ sp., Vilnius, Latako g. 6.
Užsak. Nr. 6106.

M 10604—232 Z—78
M 854(10)—78

© LTSR MA Istorijos institutas, 1978

PUBLIKACIJOS

GEGUŽĖS TREČIOSIOS KONSTITUCIJOS IR KETVERIŲ METŲ SEIMO NUTARIMŲ LIETUVIŠKAS VERTIMAS

JUOZAS TUMELIS

Ketverių metų seimo paskelbta Gegužės Trečiosios konstitucija (1791) yra pirmasis Europoje ir antrasis pasaulyje (po JAV) oficialiai raštiškai išdėstytas vientisas pagrindinis valstybės įstatymas, apibrėžęs jos politinę ir socialinę santvarką, pagrindinius institutus bei jų funkcijas. Pagal ją senoji Lietuvos ir Lenkijos valstybė buvo mėginta paversti konstitucine ir parlamentine monarchija, panaikinant daugelį senų institutų, išplečiant valstiečių bei miestiečių teises ir pan. Atsižvelgusios į pažangias tuometinių Vakarų Europos valstybių teorijas (ypač Ž. Ž. Ruso, Š. Monteskjė), Gegužės Trečiosios konstitucija ir kai kurios Ketverių metų seimo reformos sąlygojo spartesnę feodalizmo irimą ir naujų socialinių-ekonominių santykių raidą.

Nors konstitucijos veikimo laikas buvo itin trumpas (kiek daugiau kaip vieneri metai), jos tikslai ir padariniai liko gyvi ir žlugus pačiai valstybei, o unikalus ir reikšmingas konstitucijos dokumentas bei jo padiktuoti pasikeitimai buvo ir tebėra visapusiškai tyrinėjami¹.

Politiniai XVIII a. pabaigos įvykiai nori nenori kiek išplėtė teminį lietuviškų raštų diapazoną. 1794 m. sukilimo metu buvo išversti ir išspausdinti keli politinio bei publicistinio turinio dalykai. Galimas daiktas,

¹ [Kollątay H. i Potocki I.] O ustanowieniu i upadku Konstytucyi Polskiej 3° Maja 1791. [Cz. 1—2]. Lwów, 1793 [fakt.: Warszawa, 1794]; Lelewel J. Trzy Konstytucye Polskie 1791, 1807, 1815. Warszawa, 1831; Wegner L. Dzieje dnia Trzeciego i piątego maja 1791. Poznań, 1865; Księga pamiątkowa setnej rocznicy ustanowienia Konstytucji 3 Maja. Zabr. i wyd. K. Bartoszewicz. Kraków, t. 1—2, 1891; Balzer O. Reformy społeczne i polityczne Konstytucyi Trzeciego Maja. Kraków, 1891; Dembiński B. Konstytucya Trzeciego Maja a rewolucya francuska. Poznań, 1891; Starzyński S. Konstytucya Trzeciego Maja na tle współczesnego ustroju innych państw europejskich. Lwów, 1892; Popiel P. Powstanie i upadek Konstytucyi 3 Maja. Kraków, 1893; Kalinka W. Sejm Czteroletni. Kraków, wyd. 4, t. 1—3, 1895—1896; Ustawa Trzeciego Maja. Kraków, 1896; Smoleński W. Studia historyczne. Warszawa, [1925], p. 60—74; Bartoszewicz K. Konstytucya 3 Maja. Kronika dni kwietniowych i majowych w Warszawie 1791. Warszawa, 1906; Handelsman M. Konstytucja Trzeciego Maja roku 1791. Warszawa, 1907; Kamienecki W. Litwa a Konstytucya 3 Maja. Warszawa, 1917; Paw-

viena pirmųjų šio proceso apraiškų yra Gegužės Trečiosios konstitucijos ir Ketverių metų seimo kai kurių nutarimų lietuviškas vertimas.

Tuomet neišspausdintas šio vertimo rankraštis (ar jo kopija) yra Lenkijos Mokslų akademijos bibliotekoje Krokuvoje (Nr. 1261). Tai 34×22 cm formato sąsiuvinis su 2 kartus paginuotais (1—17 ir 1—28) puslapiais.

Pirmojoje rankraščio dalyje (p. 1—17) yra Gegužės Trečiosios konstitucijos vertimas, pavadintas „Prowa pastanawita treczio Dieno Moios, 1791. Miatu. Pastanawims Rondaus“ (orig.: „Ustawa Rządowa“) ir 1791 m. gegužės 5 d. priimta vadinamoji seimo deklaracija („Absakims Stonu su-rinktuju“; orig.: „Deklaracya stanów zgromadzonych“).

Po to seka iš naujo paginuoti puslapiai (1—28), kurių 1-ajame yra to-kios antraštės: „Konstytucyos. 1. Ap Seymiku. 2. Ap Kningos Ziemlonisz-kos. 3. Ap Sudus Seymawus. 4. Ap Miestu“. Pastarojo, 1791 m. balandžio 18 d. nutarimo apie miestus vertimo, rankraštyje nėra (greičiausiai nenu-rašytas) ir faktiškai šios dalies sudėtis tokia:

a) 1791 m. gegužės 28 d. nutarimas apie seimelius (atskiros lietuviškos antraštės neturi; orig.: „Seymiki“);

b) 1791 m. gegužės 28 d. nutarimas apie vad. žemės knygą („Kninga Ziemloniszka“; orig.: „Xięga Ziemiańska“). Tai tik nutarimo apie seime-lius priedas (prieš antraštę yra lotyniškas prierasas „sub eodem actu“, t. y. prie to paties nutarimo);

c) 1791 m. gegužės 28 d. nutarimas apie seimų teismus („Konstytucya aplink Seymawu Sudu“; orig.: „Sądy seymowe“);

d) 1791 m. gegužės 28 d. paskelbtas 1791 m. išrinktų seimų teisėjų są-rašas („Sudziew Seymawie aprinktie Miatie 1791“; orig.: „Sędziowie sey-mowi obrani roku 1791“).

Rankraštis, nepaisant taisymų ir užbraukimų, palyginti aiškus ir ap-skritai nesunkiai skaitomas, tik kiek defektuotas: nutrupėjęs pirmųjų 5 lapų apatinis dešinysis pakraštys su dalimi teksto.

Mokslinėje literatūroje rankraštis žinomas bene nuo 1906 metų, jį už-registravus Lenkijos Mokslų Akademijos bibliotekos rankraščių kataloge².

lik S. Rolnictwo a Konstytucja 3 Maja 1791 roku. Lwów, 1921; Mościcki H. Konstytu-cja 3 Maja 1791 r. Warszawa, 1924; Dihm J. Trzeci Maj. Kraków, 1932; Sprawa konstytu-cji z 1791 r. Wrocław, 1959; Lappo J. Lietuva ir Lenkija po 1569 m. Liublino unijos. K., 1932; Šapoka A. Atsakingieji Lietuvos politikos vadai Reformų seimo metu. — Se-novė, 1936, t. 2, p. 61—178; Lietuva ir Lenkija po Liublino unijos. K., 1938; Gegužės 3 d. konstitucija ir Lietuva. — Lietuvos praeitis, 1940, t. 1, šas. 1, p. 137—210; Leśnodorski B. Konstytucja 3 Maja jako dokument Oświecenia. Warszawa, 1946; Lietuvos TSR is-torija. Nuo seniausių laikų iki 1861 metų. V., t. 1, 1957; Rostworowski E. Ostatni król Rzeczypospolitej. Geneza i upadek Konstytucji 3 Maja. Warszawa, [1966]; Jučas M. Baudžiovos irimas Lietuvoje, V., 1972 (teksto pradžios faksimilė p. 216); Łojek J. Upadek Konstytucji 3 Maja. Studium historyczne. Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk, 1976; ir kt.

² Czubek J. Katalog rękopisów Akademii Umiejętności w Krakowie. Kraków, 1906, p. 213 (Nr. 1261).

Vėliau jis buvo įtrauktas į V. Biržiškos „Lietuvių bibliografiją“³ bei paskelbta jo pradžia⁴. Kiek daugiau konkrečių žinių apie patį rankraštį yra davęs V. Maciūnas⁵. Ligi šiol detaliausiai rankraščio kalba apibūdinama J. Palionio straipsnyje⁶. Visos rankraščio publikacijos ligi šiol nėra, nors jos jau seniai pasigendama⁷.

Kuomet Gegužės Trečiosios konstitucija ir Ketverių metų seimo nutarimai galėjo būti išversti į lietuvių kalbą ir kas galėtų būti jų vertėjas? — Tai klausimai, į kuriuos ne taip lengva, o gal ir išvis neįmanoma atsakyti.

J. Čubeko kataloge rankraštis datuojamas XVIII a. pabaiga—XIX a. pradžia. V. Biržiškos „Lietuvių bibliografijoje“ bei jos papildymuose (kur viskas išdėstyta chronologijos tvarka) jis datuojamas formaliai — apie 1791, 1795 metus. V. Maciūnas pažymi, kad „rankraštis yra jau iš XIX amžiaus (popieriaus vandens ženklai rodo 1803 metų datą)“⁸. J. Palionis nurodo, kad „konstitucijos tekstas verstas iš lenkiškojo 1791 metais“⁹.

Rankraštis vietomis redaguotas, taisytas. Pataisos yra dvejopos ir ne vieno meto. Vienur verčiant (ar nurašant) išbraukiamas žodis ar frazė, jų pakaitai užrašomi ne virš išbrauktų žodžių ar frazių, o toje pačioje eilutėje. Kiti, vėlesni, pataisymai įrašyti virš išbrauktų dalykų. Be to, vienur kitur yra pastabos ir ženklai iki kurios vietos peržiūrėta ir pataisyta; pabaigoje įrašyti 2 sakiniai, praleisti teksto viduryje; parašėse yra pastabų, ką dar būtina pataisyti.

Iš pirmųjų taisyčių galėtume daryti išvadą, kad rankraštis yra vertimo originalas, vėliau, galimas daiktas, to paties asmens dar kartą pataisytas. Tačiau negalima paneigti ir tokios galimybės: visas minėtas pataisas galėjo padaryti ir nurašinėtojas, jeigu jis akiai nesekė originalo teksto, o perrašinėdamas savaip jį tobulino.

³ Biržiška V. Lietuvių bibliografija. K., 1926, d. 2, skilt. LIII; 1929, d. 3, skilt. CVIII (1-osios dalies papildymai), įrašas 288b. Žr. taip pat LKLI — F 152 (nauja rankraštinė veikalo redakcija). Naujausias rankraščio aprašas padarytas „Lietuvos TSR bibliografijoje“ (Serija A. Knygos lietuvių kalba. V., 1969, t. 1, 1547—1861, p. 531, įrašas 286), kur, neteisingai supratus V. Biržiškos pastabą „dvi dalys“, nurodyta, kad rankraštį sudaro tik „konstitucijos dalies vertimas“.

⁴ Biržiška M. Rinktiniai mūsų senovės raštai. Medžiaga lietuvių raštijos mokslui aukštesniosiose mokyklose. K., 1927, p. 93—97. Kalba ir rašyba modernizuota.

⁵ Maciūnas V. Krokuvos bibliotekose pasirašus. — Vairas, 1935, Nr. 6, p. 174—175.

⁶ Palionis J. Teisės istorijos paminklas. — Mokslas ir gyvenimas, 1974, Nr. 3, p. 35—36.

⁷ Žr. Šalūga R. Nenaudojami lituanistikos lobiai. — Literatūra ir menas, 1956 gruodžio 29 d. — Naujai išversta konstitucijos pradžia paskelbta leidinyje: Lietuvos TSR istorijos šaltiniai. V., 1955, t. 1, p. 321.

⁸ Lenkijos MA bibliotekos Krokuvoje direktoriaus dr. Z. Jablonskio 1978.XII.22 d. atsakyme šių eilučių autoriui rašoma, kad rankraščio popieriuje yra tokie ženklai: raidės „ВФ СТ“ [= Вологодская фабрика содержания Торунтаевского (žr. Клепиков С. А. Филлиграны и штемпели на бумаге русского и иностранного производства XVII—XX вв. М., 1959, № 153—155)] ir data „1803“.

⁹ Palionis J. Min. str., p. 35. Neginčydami pačios išvados, ginčijame tačiau autoriaus nurodomą argumentą. Pacituoti žodžiai yra teksto kanonų dalykas, ir nesvarbu kada konstitucija būtų versta, vistiek nebūtų keičiama ten nurodoma data.

Labiausiai patikimas, atrodo, galėtų būti aiškinimas, kad konstitucija ir nutarimai išversti netrukus po jų paskelbimo, būtent, kol jie turėjo įstatymo galios ar buvo realių galimybių ar vilčių juos sugražinti. Pralaidimai, kai kurie taisymai, pastabos ir kai kurie kiti dalykai teikė ir tebetiekia pagrindo galvoti, kad turimas rankraštis ne vertimo originalas, o vėliau padaryta jo kopija¹⁰.

V. Biržiška 1926 m. „Lietuvių bibliografijoje“ rašė: „Ar nebus tas pats vertėjas vertęs Konstituciją, M. Karpavičiaus pamokslus ir 1794 m. atsišaukimus? Ar neturėjo prie tų vertimų kokio santykio A. Klementas?“¹¹. Išskyrus vargiai kuo pagrindžiamą ir todėl atmestiną hipotetišką klausimą dėl A. Klemento, kitų V. Biržiškos prielaidų tuo tarpu negalima nei patvirtinti, nei atmesti. Tiek M. Karpavičiaus pamokslų, tiek 1794 m. sukilimo atsišaukimų vertimus su mūsų tekstais sieja gana panaši leksika, tačiau tai dar nedaug ką pasako. Visus juos yra smarkiai paveikusi žargoninė lietuviškų konfesinių raštų kalba (kai kuriuose tekstuose polonizmai ir barbarizmai sudarė vos ne pusę žodžių). Šis poveikis, aklas originalo laikymasis ir vertėjo beveik niekur nenugalimas lenkų kalbos srautas neleidžia net apytikriai lokalizuoti jo kilimo vietos. Nurodoma tik, kad vertėjas „galėjo būti kilęs iš žemaičių ar pažemaitės aukštaičių“¹². Be to, iš gausių polonizmų, kalkių ir pan. neabejotinai aišku, kad kasdieninė vertėjo kalba buvusi ne lietuvių, o lenkų. Skaitant kai kurias teksto vietas, jučiom nejučiom prisimena K. Donelaičio žodžiai apie kažkieno pasakytą pamokslą, kurio visi žodžiai buvo lietuviški, tačiau pamokslų nebuvo galima suprasti¹³. Savaime aišku, vertimo lygiui atsiliepė ir literatūriniai vertėjo sugebėjimai, patirtis. Vien probėkšmais sugretinę šiuos tekstus su kito XVIII a. pabaigos lietuviško teksto — K. Lukauskių pamokslų — atitinkamesnėmis vietomis¹⁴, iš karto įsitikiname, kad XVIII a. pabaigoje ir juridinio, ir politinio pobūdžio tekstus galima buvo išversti nepalyginamai sklandžiau. Tiesą sakant, ir konstitucijos bei nutarimų vertime šen ten pasitaiko pakankamai aiškiai išverstų sakinių, taikliau parinktų terminų (pvz., *baioristos iszdavimas, pirmibie, sargista*). Labai galimas daiktas, kad konstituciją ir nutarimus yra išvertęs kas nors iš LDK magnatų — Gegužės Trečiosios konstitucijos rėmėjų aplinkos.

¹⁰ Be kita ko, žinoma viena aplinkybė, bent kaip prielaida galinti aiškinti 1803 m. vandenženklį. 1802 m. pabaigoje Varšuvos mokslo bičiulių draugija laiške Vilniaus vyskupui J. Kosakovskui prašė suteikti žinių apie lietuvių kalbą. Jeigu tiesa, kad rankraštis yra ne originalas, o kopija, ar negalima pagalvoti, kad ji padaryta kaip tik lietuvių kalbos turtų rinkimo ir išsaugojimo tikslais? Didesnio masto susidomėjimas lietuvių kalba ir jos paminklais prasidėjo kiek vėliau. (Žr. Maciūnas V., Lituaništinis sąjūdis XIX amžiaus pradžioje. Susidomėjimas lietuvių kalba, istorija ir tautotyra. K., 1939, p. 121, 308.)

¹¹ Klausimą apie A. Klementą, kaip galimą šių tekstų vertėją, V. Biržiška kėlė ir vėliau. (Žr. Biržiška V. Senųjų lietuviškų knygų istorija. D. 2. Chicago, 1957, p. 57.)

¹² Palionis J. Min. str., p. 36.

¹³ Donelaitis K. Raštai. V., 1977, p. 86—87.

¹⁴ Genzelis B. Švietimo epochos dokumentas. — Mokslas ir gyvenimas, 1976, Nr. 3, p. 31—32; Lebedys J., Lietuvių kalba XVII—XVIII a. viešajame gyvenime [Paruošė V. Zaborskaitė]. V., 1976, p. 40—51.

Šiaip ar taip, kokias nors tvirtesnes išvadas vertimo autorystės bei laiko klausimais galima bus padaryti tiksliai po visapusiško rankraščio ir teksto ištyrimo.

Rankraštis publikuojamas pagal Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Centrinėje bibliotekoje saugomas 2 jo kopijas: mikrofilmą (Retų knygų skyrius — Mf 427) ir fotonuotrauką (Rankraščių skyrius — F 27-8), pokario metais perimtą iš buv. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos.

Tekste padaryti tokie minimalūs pakeitimai:

1) rankraščio pabaigoje ir ne savo vietoje įrašytos eilutės atkeliamos ten, kur jos iš tikrųjų turi būti;

2) kabliataškiai kai kur keičiami kableliais ar taškais (visais kitais atvejais skyryba paliekama nekeista);

3) paragrafų numeracijos skaičiai atkeliami prieš jų pavadinimus;

4) visi kitakalbiai teksto žodžiai spausdinami kursyvu (rankraščio pradžioje jie pabraukti, o toliau neišskirti).

5) Trūkstant spaudos ženklų, ſ (rašoma ne tik žodžių šaknyse, geminatose, bet ir kai kuriose galūnėse) pakeista į s; ſz, ſ3 ir β — į sz; 3 (kartais su atitinkamu diakritiniu ženklu) — į z (su tuo pačiu ženklu); Z — į Ž.

Šiaip gana marga teksto rašyba paliekama be jokių pakeitimų, kadangi tuomet nesant kiek nors tvirtiau nusistovėjusios jos sistemos, didesni taisymai tekstą sužalotų, jis netektų autentiškumo (pvz., kalbos tyrinėjimams jis jau mažą tepraverstų). Išnašose komentuojamos tik tos teksto vietos, kurios vienaip ar kitaip papildoma ar paaiškina leksiką (pvz., išbraukti ar pakeisti žodžiai), atskleidžia vertėjo ar kopijuotojo darbą. Gausūs žodžių galūnių ar linksnių pakeitimai, tarpai (žodžiai ir frazės) atskirai neapptariami. Kai kuriose sunkiau suprantamose teksto vietose nurodoma atitinkama lenkiško originalo frazė ar žodis¹⁵.

Kiekvieno reikšmingesnio teksto vertimas tampa integraliniu raštijos ar literatūros ir apskritai kultūros istorijos faktu. Taigi ir Gegužės Trečiosios konstitucijos bei Ketverių metų seimo nutarimų lietuviški vertimai, nepaisant jų kokybės, yra svarbus mūsų teisės ir kalbos istorijos paminklas. Jis itin pravartus kaip vienas platesniųjų šaltinių, tyrinėjant lietuviškąją politinę ir teisinę terminologijos būklę XVIII—XIX a. sandūroje, taip pat tam tikras jos kūrimo pastangas. Daug tiesioginių ar netiesioginių žinių tekstas gali duoti daugelio kitų sričių istorikams.

O bene patsai reikšmingiausias faktas, kurį atskleidžia publikuojami Gegužės Trečiosios konstitucijos ir Ketverių metų seimo nutarimų lietuviški vertimai, yra tas, kad jų p r i r e i k ė ir kad jie adresuoti tiems visuomenės sluoksniams, kuriuose reformų šalininkai matė potencialiausias valstybės progreso jėgas (bajorija, valstiečiai, miestiečiai). XVIII a. pa-

¹⁵ Ruošdami šią publikaciją, naudojomės konstitucijos ir seimo nutarimų trimis originalais leidiniuose: *Kalendarzyk narodowy y obcy na rok Pański 1792*. Warszawa, [1791], p. 31—107; [H. Kołłątayı I. Potocki]. *O ustanowieniu i upadku Konstytucyi Polskiej 3^{go} Maia 1791*, p. 163—191; *Volumina Legum*. Kraków, 1889, t. 9, 1782—1792, p. 220—226, 233—241, 243—250. Visos originalo citatos iš „*Volumina Legum*“ [toliau — VL].

baigoje, nekalbant jau apie valstiečius, didelė dalis bajorijos kasdieniniame ir viešajame gyvenime dar tebevartojo gimtąją kalbą kaip patį ryškiausią skiriamąjį savo ženklą¹⁶. Kitu atveju nekonfesinių tekstų vertimas į lietuvių kalbą vargiai ar būtų buvęs pradėtas. Senosios Lietuvos politinio ir nacionalinio sąmonėjimo istorijoje XVIII a. pabaiga yra itin reikšmingas, prieštaringas ir tragiškas etapas.

[p. 1]

Prowa pastanawita treczio Dieno Moios, 1791 Miatu.

Pastanawims Rondaus.

Wardon Diewa Traycio Szwięto wieno.

Stanisłows Augusts isz łoskos Diewa yr walos Gimini Lanku, Karalis, Didelis Kuningayksztis Lietuwos, Russios, Prussios, Mazowieckis, Żamayćios, Kijowos, Wołynios, Podolskis, Inflantskis, Smoleńskis, Siewierskis, Czerniechowski, draugie su Stonays Susikonfederawotos liczbo ant-ropo¹, Lanku Gimina abznoczydamie.

Pażyndamie, kad Wysu musu Szczęstis tyk wienay isz patwirtinima gruntauna ir pataysima Konstytucyos Giminié iszeyn, par ilga daświadczenie pażynom użiłgotos Rondaus musu wodoss, norient pażiczkawot isz łayka, kurio dabar Europa ira ir isz tos i wyszrunie pryeynanczios wałandos, kurie mums patiems sawims atgranzyna, wałnie nu niesłowies swetimu wiessnibiu palepima, brangiau szacawoient už Giwienima, ir usz szczęśliwaśties łocnos, Pabuwima wisos Żemies, ir niepaśidawima swetiemiems, ir wałnasti Gimini, kurio szczęstis i musu runkas ira padots, ir norient ant Błagaszłowima, ir ant padiekawonies dabar asancziu yr po musu busienczu pakaleniú usisłużyti, absilengdami tu parszkadu kurie pasummy, musu łocnos wodoss galetu padirbt, del Giera wisie, del patwirtinima wałnasties, del użłaykima Mus[u] Tiewiszkis, yr ios groniczoss su dydźauśie twirtuma Konstytucya pagiriam, ir tan cziefay usz Szw[enta] yr usz niepaiudinta absakam, pokol Giminiś ant łayka pa[r] pro]wa apraszita, tykrauśie sawa walo norietu matidami reykała [p. 2:] parmaynit kokie Artykuło. Ir pry² tos Konstytucyos ir kitas Seymu szio pastanawimas pawins wiseyp prytykt. —

[I.] Wiera wirieśnioie.

Wiera Giminié wirieśnie, ira ir bus Wiera Szwęta Rymu Kataliku su wisays sawa proways. Parieims isz wieross wirieśnios i kokie nonc kita

¹⁶ Viename nutarime beveik įsakmiai nurodoma, kad „pazews (t. y. šaukimas) wisada tur buti raszits Kałbo Łankiszko“ (p. 43), ar kad „kalbieti, yr raszitie reykałs Kałbo Giminiśko“ (p. 45), — tai dar toli gražu nereišké, kad lenkų kalba Lietuvoje būtų visuotinai prigijusi.

¹ *Irašyta viršuje, užbraukus dvejopo*

² *Irašyta viršuje, užbraukus według*

wiera, ira uždrausta po Koroniems usz toki nušidieima. — No delto kad toie patie Szwęta wiera prysaka mums miłeti Artimus musu, pawinnie asam wysokiems Žmonims kokiosnonc Wieros, pakaiu Wiero yr Apieka isz Rundaus pryłayst, ir dielto wysokies budos, ir walnasti wieros, Lanko Žemio, według pastanawima Žemies, pažadam. —

[III.] Baioray Žemlioniey.

Szanawoient atminima Pradku³ musu kayp Fundatoru walna Randaus, Baioriskam Stonu wysos walnastiš ir pirmibie⁴ Sawa giwienimi ir publiczno, ko tikriau pryžadam, ir asabliway Prowas, Statutas, ir Prywilejas tam Stonu no Kazimiero didelo, Ludwika Węgraus, Władysłowa Jagiełłaus, ir Witoldaus brolie io, dideli Kuningaykszi Lietuwos, dawiel⁵ Władysłowa ir Kazimiera Jagiellończyku, no Jona Alberta, Alexandra, ir Zygmunta pirmoio brolu, no Zygmunta Augusta paskutinii isz Linios Jagielonu, sprawiedliway padotas, pastiprinam, pryžadam, ir usz niepaiudintos prypažistam. — Gadnaštie Stona Baioristas Lenku Zemio, usz ligian wyšiemis Baioristams kitiems kur tik kokies ira užy[wo]tos, prypažystam. Wysos Baioros ligos tarp sawie pry[pažy]stam; nietiktay kad kožnas galietu storoties kokie [ho?]nora⁶ yr pašługu del Tiewiszkieis, słowa yr pažycz[ka] įždodamos pildit; ale ir lygo pryeima pry Prywileiu, ir Pir[myb]iu Stonu Baioru prygulancziu. — Už wisa łabiau [pro]jwa Despieczeństwas kožnos Asabos yr walnasti Asabos, [p. 3:] yr walnasti sawa gieribies ar tay ant grumta ar tey paiudinima gieribie, teyp, keyp no Amžiu kožnaus bua, szwiętay, nieuszkabintay užłaykitos turiet, noriem, yr užłaykam; pryžadant nietaysit priesz gieribies łocnos kiano kokies nors permaynas, albo kietoniszka prowa absukima, niepryłayšmy: — da ko gieriau Wiriaušie Wiriešnibie Žemies ir Rundas par iaie pastanawitas, nieiokio ieszkoimu po pryczynos *Iurium Regalium* /: Prowa Karalu⁷ / y kokinonc kito spasabu ant gieribies Obywatelaus, arthey dalio, ar Czielay saw noriet niegalies: delto despieczeństwa asabos ir wysokies gieribies kamnonc isz prowa prygulanczius, keyp ir tykra magzga staworczytos, keyp fundamenta walnasties abywatelskas szanawoiem, uždespieczyiam, yr patwirtinam; ir kad ant ateynancziu po musu cziesu szanawotos yr despiecznas yr niepajudyntoš paliktu, noriem. —

Bajoros usz pirmos Abgintoius⁸ walnasties yr tos Konstytucyos prypažystam. Kozna Baiora cnataus, hunoraus, yr Draugistaus, ios szwętuma

³ Įrašyta užbraukus Tiewu

⁴ Seka užbrauktas žodis ant

⁵ Seka užbrauktas neįskaitomas žodis.

⁶ Orig.: „nietylko co do starania się o urzędy, i o sprawowanie posług oyczyźnie, honor, sławę, pożytek przynoszących“ (VL, p. 220).

⁷ Pakeista iš Karalistos.

⁸ Įrašyta viršuje, užbraukus Ustotojus

szanawoti, ios pabuwima sergieti paliektam, keyp ir wienan twirtibie Tiewiskies, yr Wałnaščiu musu. —

[III.] Miestay yr Mieszczonay.

Prowa ant szo Seyma pastanawita, wadinama, = **Miestay musu Karaliskie walnie Ponistošie Rieczasaspolitos** = kad butu według pastanawima užłaykitas, yr usz dalie tos Konstytucyos absakam, keyp ir Prowa prygodancie, wałnay Baioristay Lenku, del dešpieczeństwas Ju wałnaszcziu, yr cziełastis wisos Tiewiskies, nauian, tykran, ir pamaczliwa šila. —

[IV.] Mužijkay Walszczionie.

Žmonios Artojos, isz kuriu ranku iszeyn wisa b[ago]tista Žemies, kurie didžiausie Gimini znoczies Sk[aycz]u par to ko twirczausie ira Žiemies šila, teyp par Sp[ra]wiedliwašti, Žmonista, yr powinasti Krikszczoniszka, keyp [p. 4:] par łocno musu reykała gieray ižpažinta, po apieka Prowu yr Randa Žiemies pryemam, ir pastanawiam: kad nu to karta, kokiesnonc wałnasties, padawimos ar sukałbeimos Aktoru su Walszczonieys sawa Tiewiskies parondnay bus padaritas, ar tos wałnasties, padawimay, sukałbeimay butu su Pułkays ar su kožno wieno Sodžiaus giwiantoju sutiktas, pastanawis keyp wienam teyp ir kitam pawinasti według tiešinga sutarima yr apraszyma padieta ant tokiu padawimu y sukałbeimu po Apieka Randaus Žiemies prygulancie. — Padieimay tokie yr isz iu iszeynanczies pawinasties⁹ par wiena Aktoraus žemies po giaro walo pryimtie nie tyk par ij pati, ale ir par io sukcesoru ar Prowa atpyrktojas, teyp stipras bus, kad niekada¹⁰ sawa walo parmaynit niegalies. — Teyp ir Walszczoniey kokiesnonc gieribies no po giaros walos pryimtu pada[wimu?]¹¹ ir isz iu iszeynancziu pawinaszcziu, adsitraukt kito spasabu niegalies, tyktay to spasabu ir po tu sutarimu abraszimas, kokies bus rasztošie tu sukałbieimu pastanawitas, kurios ar ant amžie ar lik łayka pryemtas, parandnay iszpiłdis. Po tokio Spasabu Aktorams abznoczynima wisokiu pažijczku no Walszczoniu Jems prygulancziu, yr norient pamaczliway prywešti nori padauginima Swieta musu Žiemies, absakam czieła wałnasti diel wisu Žmoniu, teyp szwiežey ateynaščiu, keyp ir tu kurie pirmay isz Žemies iszeia, dabar norietu y Tiewiskie sugriszti, teyp: kad kožnas Žmogus i Ponista Rieczasospolitos szwiežey isz katros nonc szalies prybuwies, ar grįždams, ligiey tyk adsistos su Koię ant Žiemies Łanku, wałnasti tur keyp tyktay pats nor ieszkoti par sawa procie spasaba, kur yr kayp nor, wałna iam darit sutikimos ant ašiedłaszczies, ant darba, ar ant doniaus keyp ir kol nories, wał[na] iam miestie tayšit sawa giwianima ar

⁹ *Seka neįskaitomai užbrauktas žodis.*

¹⁰ *Pataisyta iš nietyk*

¹¹ *Įrašyta viršuje, užbraukus padieimu [?]. Orig.: „od dobrowolnych umów, przyjętych nadań“ (VL, p. 221).*

Sodžiošie, [wa]lma giwianti Łanku Zemiey, ar sugriszti i kita [Ze]mie kur nories, kad tyk iszpilditu tos pawinastis, [ant?] kuriu pats po gieros walos absiiemie. — [p. 5:]

[V.] Rundus ar abznoczimas macies Publicznos.

Wijsokie macie Zmoniu Draugisto prasidieie ysz walos Gimini. Delto kad czielastis Ponistu, walnastis Obywatelaus yr parundkus draugistos, ligio wogo ant wisada pabutu, tris Macies Rundus Łanku Gimini pawins sudietie, ir isz walies szios — Prowas ant wysada ir teyp bus, tey ira: **Macie Prowasiszdodama surinktošiošie Stonošie; Macie aukszczauišie isipildańczie** Karaliu i Sargistas, yr **Maćie Suda**, wietošie antos reykałos pastanawita, ar busienchez pastanawitas. —

[VI.] Seymas ar Maćie Prowas iszdodanczie.

Seymas ar Stonay suringtie bus i dwie¹² Sakliczies padalintas, i Sakliczie Pasłu, yr i Sakliczie Senatoru po pryšiedieima ant wiriausios wietas Karalaus. —

Sakliczie Pasłu keyp ir Abrzdas ir sudiejms wysos macies Gimini, bus szwētisto prowu iszdawinima. Delto Sakliczie Pasłu pirmiau suditas bus wysas myšlies. 1. A p l i n k p r o w u a b g u ų n u, tey ira: Konstytucyios, Cywilnu, Kryminalnu, ir ant pastanawima amžinu mokieszcziu. Tokiošietey dayktošie isz Kriesła Karalaus Woiewodstwams, Žemiems yr Pawietams, del parzurieima, myšlies bus padotas, o par pamoksłos i Saklicze ateinanczies, pirmiau ant Suda paimtas bus. 2. D e l p a s t a n a w i m u S e y m a, tey ira: mokieszcziey lik łayka, gatunka piningu, usztraukima skołos publicznas, Baioristas iszdawima, yr kitu nagradu pašitropiencziu, abznoczima publicznu iszłaydima piningu, kokies tankiey ar nietankiey atšieynas; Waynos, pakaiiaus paskutinie padieima Sutartuwiu su swetimays, yr wysokiu Sutartuwiu del turgaus ar wertin [...] ¹³ su swetimiems¹⁴ Szalims, sukalbieimu kad pry Prow[os] Gimini prygul, iszdawima Kwitacyios Sudams yr tam padabnu dayktu kurios ko łabia[u?] reykałams Gimini prypoł, toši dayktošie myšlies no Kriesła [p. 6:] Karalaus tiešiey i Sakliczie Pasłu atieys, ir tos myšlies pirmibie diel padawima i Sakliczie turies. —

Senatoru Sakliczios, kurie bus sudieta isz Wiskupu, Woywodu, isz Kasztelonu yr Ministru po Wiriesnibies Karalaus, kuriam walna wienna karta doti *Votum* sawa, antra karta *paritatem* absudit patcziam¹⁵ ar par

¹² *Pataisyta iš dwi*

¹³ Orig.: „ostateczney ratyfikacyi traktatów związkowych i handlowych, wszelkich dyplomacyjnych aktów i umów” (VL, p. 221).

¹⁴ *Užbraukta ir viršuje pataisyta galūnė (buvo: -ays).*

¹⁵ *Įrašyta viršuje, užbraukus pati*

kan adsiusti i taie Saklicze sawa myślies, pawinastis ira: 1. Koźna Prowa kurie po parieimu parundku¹⁶ Sakliczio Paśtu, y Senatora — susirinkima toiaus parsiusta pawina buti, pryimtie, ar uszturieti lik parziurieima Gimini, kurie ira par prowa apraszita, par daugista bałsu; pryimima macie yr znoczenie Prowu pados, uszturieima užłaykies tyktay Prowa lik atei-nanczie Seyma, ant katro keyp antro karto sutiks, teyp ta Prowa užłaykita par Senatora — surinkima, pryimta pawina buti. 2. Koźna pastanawima Seymu dayktošie aukszcziau iszrokotošiu¹⁷ kuria Sakliczie Paśtu Senato-riams toiau parsiust pawina; toiau su taię Sakliczie Paśtu par didibie bałsu absuditi, o sudieta abieiu Saklicziu didibie keyp prowošie apraszita ira, bus pastanawimu ir wale Stonu. —

Paznocziem: kad Senatoray yr Paśłay, kad bus rokunda¹⁸ uždota isz Sawa aple iu paśługu ar tey Sargisto, ar tey Kamissio *Votum decissivum* ant Seyma nieturies, tyktay to czies i Senatora wieta prysieść galies, del dawima rokundos ant norieima Seymas. —

Seymas wysada gataws bus Prowa-iszdodams yr szoks. Prasadies po isz-iejma dwieiu miatu, parbus według ap[ra]szima aplink Seymu. Gataws, ant karsztos reykałos [su]szaukts, pastanawis tyktay aplink to, del ko [bu]s suszaukts, ar aplink reykałos po suszauki[ma] prypołošiu. — [p. 7:]

Nie wiena prowa ant szokie Seyma ant katro bus pastanawita, niegalies but iszkasawota. Seymaus czieła Skaytle bus isz dauguma Asobu — prowo žemiau apraszito teyp Sakliczio paśtu keyp ir Sakliczio Senatoru. —

Prowa ap Seymika, ant szio Seyma pastanawita, keyp tikriausie twirti-bie wainasties Obywatelu kom macniay uždešpieczyiam. —

No keyp Prowa dawims niegal but par wisu taysits, ir Gimins to łay-ka pats atliekt bo tyktay Paśłos sawa prystata, kurios giero walo absi-rienk; delto pastanawiem: kad Paśłay ant Seymiku abrinktie prowadawi-mie i abgułnošie Gimini reykału, według szios Konstytucyos pawins buti uwożoti, keyp ir Paśłay znoczidami cieła Gimini, bo iau iems padota wisu¹⁹ wale. —

Wis yr wisur par didibie bałsu absudita pawinna buti. Delto *liberum veto*, Kampederocyas wysokiu gatunku yr Seymos Kampederockios, kayp ir Dwašiey szios Konstytucyos nietynkanczias, Ronda tyktay abwerczian-czios, draugistos gadindamas, ant wisada kassawoiem. —

Isz wiena pusies norient padaritie teyp kad niebutu tankies yr gwoł-tauwnas parmaynas Konstytucio Gimini, isz antros pusies matant reykała pataysitie gierin szios Konstytucyos po iszprabawoimu ios — keyp pamacz-liwa del giara Draugistos ana bus; łayka paržurieima yr patayšima ios uz 25 miatus abznoczyiem, norient tokio Seyma Konstytucios asabliwa turieti według prowu apraszita skiriom. —

¹⁶ Įterpta išbraukus isz

¹⁷ Seka perbraukto žodžio kl pradžia.

¹⁸ Įterpta užbraukus iems

¹⁹ Seka išbrauktas žodis nusidawimu.

[VII.] Karalis macie Iszpildanczia.

Niejoks Randas ko gierausiš be gieros Waldzios iszpildan[czios] buti niegal. Szczeštis Giminiu, no Prowu Sprawiedliwu, pamacies isz prowu, iszeyn no prowu iszpildima. Jau [p. 8:] pamokie dašwiadczienie, kad nieklausims tos dalies runda prypile su nieszczeszczeyš Łanku Žemie. Delto abznoczywszy wałnam Giminius²⁰, maćie pastanawimu saw prowu, yr macie przyżurieima ant wysokię²¹ waldzie iszpildanczie, yr aprynkima Uriedu i Sudus; Waldzie aukszcziausio iszpildima prowu, Karalu yr io Paroday atidodam: ta Paroda pry Karalaus — Sargiba Prowu bus wadinta. —

Waldzie iszpildima del sergieima Prowu, yr iu pildimas, pawina dideley daboti. — Tien par sawie paczie przyżuries, kur prowas bus reykalingas²² przyżurieima, yszpildima, yr pamacies twirtos. Kłausitie ios wyšie Suday wisada pawinie, ana tur macie prymusit nieklausianczios yr sawa pawinasties ablayzdamos Sudos. —

Waldzie iszpildima niegalies pastanawitie prowas, mokieszczius, Padumies, kokiesnonc, Skołas publicznas usztraukti, padieimos Summu Skarbaru par Seyma padietas, parmaynitie, Waynas iszdoti, Pakajos, nie Sutar-tuwims, i niejokius Jszkałbos politycznas twirtay pastanawit. — Wałna tyktay iay bus, lik łayko su Swietymays westi rokundus, yr lik łayka del adstraznastiš Zemies iszpołanczios reykałos ustoti yr storonies dariti — yr aplinkta arcziaušiu Surinkimu Seymos dot žynie pawinna. —

Kriesła Karalaus Łanku abrynkamas par Pamilias ant wysada [n]oriem łaykit — yr pastanawiem. — Dašwiedczytas biedas [...] ²³ Karalu łayku, kuris iszwercz wysa Randa, pawinastis [pad?]aritie bešpieczeństwa kožnam Giwiantoju Łanku Žemies, [ir?] uždraudima ant wysada isikiszima Swetimu Wiriešni[bi]u; atminims gražibies yr Szczeszczies Tiewiszkieš kad Pamilias wienas wałdie tan kank, reykała atlenkima nu Norie [p. 9:] Didibies Kriesłaus Karalaus, swietimu yr galancziu Łanku, atgranzant i wie nibbie yr storoyma už wałnasti Gimini padawie musu razumu, atidoti Kriesła Karalaus su prowa ant pakaleniaus. — Pastanawiem delto, kad po giwienimu kokie mumies łoska Diewa pazwalis, Elektoris szosdienes Saxu Łankošie karalaus: pradzie busienczu Karalu Łanku prasidies no Asabos Friderika Augustos szosdienes Elektora Saxu, kurio pakaleni de *lumbis* isz paweykslies Wiriszkos Kriesła Karalaus Łanku abznoczyiem. Wiriausis Sunus Karalaus wałdanczie po Tiewu ant Kriesłas abringts bus. U kad szios dienos Elektoris Saxu nie turietu Waykus wiriszkos paweyks-łos, tey Wirs par Elektora su sutikimu Stonu surinktiu Duktieriey io przyrinkts, pradies linia pakaleniaus ant Kriesłaus Łanku. Delto Maryos Augustos Nepomucienos Dukterię Elektoraus už Łanku²⁴ Infantka absa-

²⁰ *Seka išbrauktas žodis* Łanku

²¹ *Seka užbrauktas žodis* macie

²² *Seka užbrauktas žodis* bus

²³ *Ištrupėjęs vienas žodis; orig. „doznane kłęski bez-królewów“ (VI, p. 222).*

²⁴ *Seka išbraukta žodžio wayk pradžia.*

kom; — u pry Gimini palektam Prowa kurie nie papoł po iokio paraszifnu kitu, abrynkcie ant Krieslaus kita kokie Pamilia kad pirmoie linia isibaygtu. —

Kożnas Karalis aprynktasies, prysiegs Diawu yr Giminiu, ant użłaykima Konstytucyos szios, ant *Pacta Conventa*, katrie bus pastanawitie su sziosdienos Elektoru Saxu, keyp abznoczyta ant Krieslaus Karalaus, kurios bus keyp ir kita karta io pawinastis. —

Karalaus Asaba ira szwęta yr deśpieczna no wysa. Nieka pats sawa walo niedaridams, uż nieka niegal atsakit Giminie. Nie Pac Wałdings, ale Tiewu yr Gałwa Gimini pawins buti, yr tokio tatay Jy Prowa szioie Konstytucya prypażista yr absaka. —

Prapiktay tokiie, keyp bus Paktośie Konwentośie abraszitas, ir pirmibie Karalaus Kriesłu prytynkanczies, par szioie Konstytucy[a?] buśianczam Abrinktam uszpaunitas²⁵ niegalies but uszga[uta? —]²⁶

Wysie Rasztay publicznie, Trybunołay, Suday, Mande[burios], Pynin-gay, Ciekay, po Karalaus Warda pawinie eyti. [Kara]lis katram prigul turieti wisa macie, giara świedczyt[ie?] turies [p. 10:] *Jus agratiandi*, ant Smerties absuditos, tyktay byle nie *in Criminibus Status*. Karalu prygules parundit Wayska waynos cziesie, yr aprinkti Wiriesniuui ant Wayska, no su walna parmayna iu ie tokie bus wale Gimini. Iszdoti rasztus ant Wiriesnibies, yr iszrinkti Uriedos według prowa žemeśnie abraszima. — Iszrinkti Wiskupus yr Senatorus według abraszima tos Prowas, yr Pasłus, kurie keyp ir pirmieie Urieday Wałdżios iszpiłdanczios ira Io, pawinastis bus. —

Sargiba ar paroda Karalaus del przyurieima czielasti ir iszpiłdima Prowu Karalu prydota bus: 1. isz Prymosa, kuris Gałwa Kuningistos Łanku, keyp ir wiriesni Kamissio Moksłos, kuris galies buti abkiests par pirmoie *ex Ordine Wiskupa*²⁷, kurie niegal paširaszitie po Adsakoms. 2. Isz pękiu Pasłu, tey ira: Pasłas Parundka, Pasłas Pieczetis, Pasłas *Belli*, Pasłas Skarba, Pasłas Pieczetis del Prowu Swetimuszalecziu. 3. Isz dwieiu Sekratoriu, isz kuriu wiens Kninga Sargibas, antrasis Kninga Prowu Swetimuszalu, łaykis; abudu nieturies *votum decissivum*.

Aktorus Kriesła Karalaus keyp iszbaygs miatus mażumistos yra keyp iau prysiegs ant Konstytucyos, ant wisu Sargibos Suśieimu, tyk be bałsa, gal buti draugie. —

Seymaus Marszałka, keyp ant 2 miatu abrynkts, bus draugie kur susieims bus Sargibas tyktay nie prygulies iam kiszties i Atsakus, tyktay wienay del suszaukima Seyma gatawa, tokio prypodkie: kad pamatitu is karsztosie reykałosie suszaukima Seyma Gatawa²⁸, tykra reykała, o Karalis nienorietu suszaukti; tey [?]i tas Marszałka Pasłams y Senatorams pa-

²⁵ Orig.: „zawarowane“ (VL, p. 223).

²⁶ Orig.: „tknętemi bydź nie będą mogły“ (VL, p. 223).

²⁷ Seka užbrauktas žodis ktorzy

²⁸ Seka užbrauktas žodis noriencziu (?).

wins ap[sa?]ku iszdoti gromatas, ir pryczynies suszaukima [...] ²⁹ pawins iszraszitie. Reykašas gird karsztaš Suszau[ki]ma Seyma bus tyktay taš. 1. Karszto reykašo ie ko pryreyks Giminiu ko labiau ant pryrodka Waynos arcziuos. [p. 11:] 2. Ant pryrodka susmizima kokio kuris butu ant niepakaiiaus tarp Sawiem, padabnas. Ar Sprecznastie tarp Sudays. [3.] Matidams bada abgułna Zemies nedešpieczeństwas. 4. Kad Tiewiszkie butu sieratu Stonie, par Smertie Karalaus ar kokio lygo Karalaus sunkios. Wyšas atsakimas Sargibo parziurietas bus par anos Asabos aukszcziau iszrokotos. — Absudims Karalaus po iszkłaušima wisu myšliu parwažitie pawinna, kad ³⁰ butu wienopa walie ant iszpildima Prowa; par to kozna isz Sargibas kožnos atsaka po warda Karalaus yr su paraszima rankas io iszeyti pawina; ir pawina but pasiraszita par wiena isz Pašlu kurie siedž Sargibo, ir teyp paraszita pawina but pakłausita yr iszpildita ar par Kamissyas, ar par kokiesnonc Sudaš iszpildanczies, tyktay tokiosie Dayktošie, kurie nie bus, czistay par szia Prowa atskirtas. — Je pasitropitu kad niewiens sudžienčiu Pašlu nienorietu po absudinima pasiraszit, Karalis adstupis no to absudima, o kad ušipułtu ant to absudinima; Marszałka Seymaš ant tokie pryrodka praszis antra Suszaukima Seyma gatawa, o kad Karalis wielis suszaukima, tey marszałka pawins suszaukti. —

Keyp abrinkims wisu Pašlu teyp ir atszaukims isz iu po ³¹ wiena ³² iz Kožnas Administracyos iszdalie, y sawa Paroda, ar Sargiba, Karalaus ira prowa. Atszaukims taš Pašlaus diel prysiedieima Sargibo, ant dwieiu miatu, su wałna io ant ilgiesnie łayka par Karalaus patwirtinima bus. Pašlay i Sargiba atszaukti i Kamisyos nie susies. —

Ie pašitropitu kad dwy trieczies dalies sekretnu bałsu abieies ³³ Sakliczies sułanczytas ant Seyma, Pašla ar tey Sargibo, ar tey Uriedie parmaynas norietu, Karalis tojaus ant io wietas kito aprinkti pawins.

Norient kad Sargiba Prowu Giminiu pawina butu dideley atsakitie Gimini, ušž wysos prowu niekłausimos, pastanawiam: Kayp Pašlay bus ³⁴ par Depitotos kurie ant iszkłausima iu ³⁵ procies ³⁶ bus paznoczitie; abskunsztie, ab prowu niekłausima, [p. 12:] pawinie bus atsakitie su Asabays ir su gieribie sawa. Tokis tey abskundimu Stonay surinktieie tiešiey par diduma bałsu Sakliczu sułanczitu, nosiusti abskunditos pawinie Pašlus y Sudus ³⁷ Seyma del pakoroima według kaltibies iu, ar par dawiesta niekałtuma no prowos i koros paleydima. Del ³⁸ parondna Wałdzios iszpildžianczios iszpildima, pastanawiem skiriom Kamissyas, kurios turies sutartie su Sargiba, yr pawinas kłaušit taie Sargiba. Kamissorey abrinktie bus par Seyma del

²⁹ *Nutrupėjęs žodis; orig.: „powody zwołania tego wyrażając“ (VL, p. 223).*

³⁰ *Įrašyta viršuje, užbraukus by tik*

^{31–32} *Įterpta užbraukus katra*

³³ *Įrašyta užbraukus abudwies*

³⁴ *Seka užbrauktas žodis abskustie.*

^{35–36} *Įterpta užbraukus iu*

³⁷ *Seka užbrauktas žodis sprawiedliwas*

³⁸ *Seka užbrauktas žodis reykalingas*

pildima Uriedu sawu par ļayka Prowu abraszita. Kamissyos tos ira: 1. Mokslu, 2. Parundka, 3. Wayska, 4. Skarbaus.

Kamissyas parundkawas Waiewodzkas ant szio Seyma pastanawitas, kuriems³⁹ przyzurieimas Sargibas prygul⁴⁰, gaus palepimus par aukszcziau paminawotos Kamissyas, *respectivé* kas kožnam prygul del wałdzios yr pawinasti. —

[VIII.] Wałdzie Sudaus.

Wałdzie Sudaus nie gal buti iszpildita nie par Wałdzie Prowas-iszdodanczios, nie par Karali; tyktay par Sudus tyczzioms ant ta reykała pastanawitas yr aprinktas⁴¹. Teyp ana pawina būti ant wietas, kad kožnas Žmogus rastu Sprawiedliwasti, kad niedors wysur matitu ant sawies baudžiantie ranka Randaus Žemies. 1. Pastanawiam dełto Sudus pirmos Instancyos del kožna Woiewodztwa, Žemies, Pawieta, y katros Sudžiey bus aprinktie ant⁴² Seymiku. Suday pirmos instancyos bus wysada gatawas ir saugos kad butu tiems sprawiedliwasties iszdota, kurie iaie reykałaun. Isz ta Sudu eys Apelacya y Trybunołos auksztiesnios kožnos Kraszta busianczies, sudietos ligiey isz Asabu ant Seymiku iszrinktu. Ir tie Suday teyp pirmos [p. 13:] keyp ir paskutinies instancyos, bus Sudays Ziemloniszkays del Baioru, yr wisu Aktoru Žemies su komnonc *in Causis Juris & facti*.

2. Wietas Sudu wyšiemis miestams według Prowa szio Seyma, a p Miestos wałnos Karaliskios, uždešpieciam. —

3. Suday Referendoriaus del kožna Kraszta skiriam turiet norim del Prowu Walszczioniu wałnu sianowims prowams tam Suda attidotus. —

4. Suday Uszdwarnie Assesorios, Relacyinos, yr Kurlandiskios, užļaykam. —

5. Kamissyas iszpildanczies turies Sudus, prowosie Saway Administracyay prygulanczios. —

6. Be tu Sudu prowosie Cywilniešie yr Kryminalnu, del wysu Stonu bus Suds aukszcziausies Seymu wadinams⁴³, i katro pry pradžios kožna Seymaus aprinktas bus Asabas. I to Suda prygulies, nosidieimas priesz Gimini ir Karalaus, ar *Crimina Status*.

Nauiy Surinkima prowu Cywilnu yr Kryminalnu par paznoczytos per Seyma Asabus, suraszit paliepam. — ⁴⁴

³⁹ Įrašyta viršuje, užbraukus ligiey ant

⁴⁰ Pataisyta, nubraukus žodžio prygulanczies paskutinius skiemenis.

⁴¹ Pataisyta iš abringtas

⁴² Įrašyta viršuje, užbraukus par

⁴³ Pataisyta iš wadints

⁴⁴ Šis sakinyš rankraštyje seka po IX paragrafo antraštės. Čia jis atkeliamas į savo vietą (plg. VL, p. 224).

[IX.] Regencya, ar Randos lik Łayka.

Sargiba bus po draugie Regencya, turient sawa wirešniebie Karaleni, ar kad ios niebutu, Prymosa. Tosie tryiošie pryppodkošie tyktay wietas turies ana Regencya: 1. Kad bus iaunošie dienošie Karalis, 2. Kad tokia liga Karalis turietu isz kurios Sumiszima razuma gautu⁴⁵; 3. Kad pasitropitu Karalu ant Waynos papult y niewale. Iaunos dienos rokoiemos ligiey lik 18. Miatu, o sumiszymas tikraus razuma liga niegal but absakita, ie bent tyktay par Seyma gatawa par diduma bašu dwiju triecziu daliu priesz kietwyrtay daley Saklicziu sułanczytu. Tokiošie tryiošie pryppodkošie Prymosas Karunas Łanku Seyma toiau [p. 14:] suszaukti pawins; o kad Prymosas ta pawinnasti parmitręzytu: Marszałka Seymaus, pawins gromatas aplinku pas Pasłus y Senatorus iszdoti. Seymas gatawas parądis rata susiedima Pasłu Regencyo, yr Karaleni ustoti Karalaus pawinaszczu pastipris. — O kad Karalis butu iau yszejnans isz iaunistas, u antra kart kad paltarptu syrgdams, po treczie kad sugrisztu isz niewalos, Regencya rokunda isz sawa procies pawinna atidoti, yr atsakitie Gimini usz cziesa sawa Uriedista teyp keyp ira apraszita aplink Sargibas, ant koźna szoki Seyma, ysz Asabu yr Gieribiu sawa. —

[X.] Moksla Wayku Karalaus.

Sunay Karalaus, kurios usz Aktorus Kriesłaus Karalaus, Konstytucya paznoczyie, ira⁴⁶ pirmieie Waykay Tiewiszkieš. Delto Storonie Giminiu turiet prygul ab giara wiedima iu, nieatimant Tiewu prowás ant Wayku. Po roudaus Karalaus pats Karalis su Sargiba ir su przyżurietuiu mokslas kuris bus isz Stonu ant mokslas Karałayczios paznoczitas, storonie daris. Po rądaus Regencyos tapatie Sargiba su paminawotu Przyżuretuju mokslas storonie turies. — Ant abeju pryppodku Przyżurietoies no Stonu iszrinktas pawins ant koźna szokie Seyma abznaymit ab mokslas Karałayczios. Kamissyey Mokslu, pawinastis bus padoti suraszita parandka par kokie Spasobu mokietu Sunus Karalaus, ant prymima Seymuy; del to kad be mokant ios wienay prywiedziotu usz cziesa ang⁴⁷ Wieros, meyles Cnatos, Tiewiszkieš, wałnastis yr Konstytucyos Żemies. —

[XI]. Twirta Macies Gimini.

Gimins pawins pats saw abginima no uszpulties [p. 15:] yr pasaugoima cziełastis sawa. Wiši delto Obywateley ira Abgintoiey cziełastis yr wałnaszczu Gimini. Waysks niekitoniszks daykts, tyktay isztraukta siła abginima i parundna isz abgułnas macies Gimini. Gimins pawins Waysku sawa nagrada yr owożenie usztatey prydoti, kad szis atsidoda wienay del io

⁴⁵ *Irašyta viršuje, išbraukus turietu*

⁴⁶ *Irašyta, išbraukus ast*

⁴⁷ *Atrodo, pakeista iš ing*

Abginima, Waysks pawins Gimini saugoti groniczies yr spakaynasti, abgułna wieno žodziu but io twircziaušu Ustotoju. — Kad paznoczyna sawa iszpilditu ko gierau, pawinna but wis po wałdzie Wałdzios-Iszpildanczios, według apraszima Prowa: pawins waysks prysiegti ant wiernasti⁴⁸ Gimini yr Karalu, Jr ant abginima Konstytucyos, Gimini. Užywots gal buti Wayskas Gimini ant abgułna abginima Žemies, ant saugoima Twirtu miestu yr gronicziu, ar ant pamaczies Prowu yr Iszpildima, ie kas nienorietu paklausiťie prowu. —

Absakims Stonu surinktuju.

Wysas Prowas sianowies yr sziodienos kurios niesutink su szoie Konstytucya, ar bo ir su kokiesnonc ios Artykuļu, pakasawoiem: o abraszimas asabliwas Artykuļu yr koźna Daykta kurie szio Konstytucio ira reykalinga, keyp ir gierau iszrokoienzcios pawinastis yr padieima Randa už dalje sudiedancnie tan Konstytucya absakom. Wałdžiey-iszpildancziey prysakam, kad Sargiba sawa pawinnastis toiau po Akiu Seymaus prasidietu — yr nieparstoient piłnawotu. Diewu yr Tiewiszkiey ko tykrau prysiegam ant paklausiťima, ant abginima wysays Žmoniszkays siłays ta cziela Konstytucya yr tokię prysiega usz znoka szczyros meylies Tiewiszkieš dodant, iszpildima ios palepam toiaus czionay Warszowi par wysos Kamissyos yr Sudu Wietos teyp yr per Wayska czie asanti, o usz menieši ko tolau no szios dienos Prowa, usz žymie padota par Kamissya Waysskawa, par cziela Wayska Gimini, Ponistošie Karunos [p. 16:] Łanku yr Dydeła Kuningayksztista Lietuwos — stowinczē abznoczynima⁴⁹. Noboženstwa wieno⁵⁰ dieño — po wysos czielos Žemies Bažniczies, tey ira asztonta diena Menieši Moios eynancziū⁵¹ Miatu⁵², ant padiekawoima Diewu usz padota wałanda szczešliwa isztraukima Łanku Žemies isz po pargales swetimos yr nieparundka namini, usz sugranžinima ronda kuris kopamaczliwiau wałnasti musu tykra yr czielasti Łanku Žemies uždespieczytie gal, usz pastatima Tiewiszkieš musu ant Skada kuris galies tykra słowa Akioši Europos gauti. Prewielebnims Wiskupoms prysakam, abznoczyant Diena S. Stanisłowa Wiskupa yr Muczelnika Patrona Karunas Łanku, usz szwēta Miatie, kuri mes yr musu pakalenies szwētismy už Diena paszwētita Aukszcziaušu Diewu, po katro Tiewiszkie dransiey ir dešpiecznay po tiek nieszczeszcziu adsidwašiet galies. Noriem da wel kad Kuningistas Stons teyp Swieckie keyp ir Zokoninkay, Naukos Kriekszcioniszkays kurios tykrau wieruncziem pawinna Swietu nieparstoient wysa prywedžioti⁵³ y padabnu Diewu padiekawonies: no kad yr po mums pakalenies wietas tom twircziau galietu iusti, kad tokie Darba teyp norieima, kad ir didžiausies bua parszkadas, su pa-

⁴⁸ *Patalsyta iš wiernaszcie*

⁴⁹ *Patalsyta iš abznoczyti*

⁵⁰ *Įrašyta viršuje, išbraukus kokis*

^{51–52} *Patalsyta iš eynanczie Miata*

⁵³ *Įrašyta viršuje neįskaitomai užbraukto žodžio.*

macie Aukszcžiausie kuries tyktay Giminiu szczęsčies prywied pry pamaczies, niepatrotijem tos szczęsliwos del užłaykima Gimini wałandos⁵⁴, pastanawiam, kad ant paminkłas tos butu Baźniczie ex voto wysu Stonu pastatita, yr Aukszcžiausie Diewu paszwiesita. —

Keyp ir padariem wisa ant dźiaugsma wisu, ko łabiau daboim ant abserginima tos Konstytucyos, stanawiant [p. 17:] ie⁵⁵ kastyktanonc atsiwoźjitu buti sprecznas sziey Konstytucyey, ar norient kom ian gadint ant ios szoktu, ar paiudintu pakaju giara yr szczęśliwam pradiedanczam buti Gimini par kokies niedoros rokundos, Apricznay abwierstu tałmoczenie Konstytucyos, o da ko łabiau norietu Sprecznasti⁵⁶ ar kokiey Konfederacyi Żemii prywiedźioti, ar kokienonc spasabu pry to pryśidietu: tas usz Niepryietieli Tiewiszkiey, usz ios Zdrayca, usz Buntaunika bus pripaźints, ko asztrausios pakoronies toiaus par Seymaus Suda pakorots bus. Delto palepam kad Seymu Suds gataws cziełs be parstonies czienay Warszowi suditus Sessyas sawa nudiena łik diena baygtu, wysos saw padotos par gieray asiedła Obywatela Delacya imdanczio, draugisto Instygatoru Abeju Giminiu ab pakielima niepakajaus ar partarima ant io, toiaus suditu, ab Asabu kuries tur but Suditas — gieray usidespieczytu, del ko Wayskay Gimini par susiłańczima su Sudu yr su Wałdzie-iszpiłdanczia pawinie buti gatawie yr pasłusznie. — ⁵⁷ [p. 1:]

Konstytucyos.

1. Ap Seymiku.
2. Ap Kningos Zemloniszkos.
3. Ap Sudus Seymawus.
4. Ap Miestu.⁵⁸

I Aplink wietos Seymiku.

1mo. Ant⁵⁹ koźna Seymika wienna Miesta, o Miestie wienna wieta del Seymikawoima, kartu ant wysada paznoczyiem.

2do. Tokios Konstytucyinos del Seymiku Miestas yr ios wietas pry galszio apraszima aple Seymiku suraszitos padiedam.

3^{tio}. Ie koks prypropdkas sugadintu Miesta, ar wieta iiom Seymikams paznoczita, Kommissyia Woiewodzka ar Pawietaus, po katros iszdalie tas

⁵⁴ *Irašyta viršuje, užbraukus layka*

⁵⁵ *Irašyta viršuje, išbraukus isz*

⁵⁶ *Irašyta viršuje, išbraukus Buntay*

⁵⁷ *Apatinėje kairėje lapo pusėje užklijuotas lapelis su įrašu; „NB: Przy Końcu objaśnić Słowa z Polsk: wzięte. porządkiem Alfab.“ [„Gale paaškinti žodžius, paimtus iš lenkų kalbos. Abécélés tvarka“]. Prieškarinėje fotokopijoje [žr. p. 94] šis lapelis yra rankraščio gale [p. 28]. Galimas daiktas, jis atsiklijavo ir po to buvo priklijuotas ne savo vietoje. Apatinėje dešinėje lapo pusėje yra kitas įrašas: „Do tego Mieysca przeyrzano y poprawiono“ [„Ligi šios vietos peržiūrėta ir pataisyta“].*

⁵⁸ *Nutarimo apie miestus rankraštyje nėra.*

⁵⁹ *Įterpta ir palikta nepataisyta pirmoji (didžioji) sekančio žodžio raidė.*

Miests bus, abznaymis aplink to Sargiba, yr kartu pados kita ko gierau prytynkanczie del Seymiku wieta. Sargiba teyp padota saw wieta paznoczis, yr absakis par Karalaus Uniwersoła.

4to. Wieta teyp paznoczita słužis Seymikams tyktay lik łayka: bo kayp tik wieta Konstytucyina pataisita bus, Kommissya Woiewodzka ar Pawietawa dos žynie Sargibay, katra pawina absakit par Karalaus Uniwersoła sugrižima Seymiku i Konstytucyina wieta.

5to. Ant widuri wietas Seymikams paznoczita pawins buti Stas yr to wieto bus parundkus.

6to. Patayšims wietas Seymiku y parundka, kokio nu szol Seymikay buti pawinie, yr abžurieims reykału wysu del parundka, yr Elekcyos ar aprinkima par balsus sekretnas, prygulies pry Kommissyos Woiewodzkos ar Pawietawas. Niedideli ios ant to kaszta atgranžia Abywateley par sudieima gieru walo.

II. Aplink łayka Seymikams abznoczita.

1mo. Seymikams Elekcyinoms Paštu yr Kamissoriu Woiewodzku ar Pawietawu Termina koznošie dwieiošie miatušiu dieno asztoniolikto⁶⁰ Menieši Rugpiuti abznociam, pradiedant ateynancziošie Miatošie 1792.

2do. Seymikams Depitockiems yr Gaspadoriszkiems, koznošie Miatošie diena Kieturolikta⁶¹ Menieši Waseri. [p. 2:]

3^{tio}. Seymikams Relacyinams po szkoku Seymu ant ritoiaus po pabaygtu Seymiku Depitatiszku ar Gaspadoriszku.

4to. Po kožno atbuwima gatawauš Seyma⁶², ie kom tolau už du Menieši nie prypuš Seymiks pirmiauis del dawima Relacyos Pašlams; tey tokiems Seymikams Relacyiniems asztonioši niedieloši termina abznoczyiem. O kad termins sziu Seymiku Relacyinu užimtu łayka Seymu Gatawam nauiey susiszaukiencziam: to czies isz dweiu ar treiu abduťu suszaukimu Seymaus gatawa atidos Pašlay Relacya ant pirmoiy Seymika.

5to. Kiek kartu tuszcie bus wieta Uriedistas Elekcyinos ar aprinkamas, aprinkims ant tos Wietas uriedistos ant pirmiauš isz tu Seymiku — buti pawins.

6to. Koznas Seymiks według sawa pastanawima, ant termina saw abznoczita atsiprowiti pawins iszmacies paties Prowa, kad ir Uniwersołu niebutu.

III. Aplink Łayka Sessyu Seymikawu.

1mo. Seymikay teyp pirmoio dieno, keyp ir ateinanczios Sessyos diewynto Adino nu rita prasidies.

2do. Priesz prašidieima Seymikaus pus diewynto adino, su wisays Warpays Bažnicziu asancziu wieto Prezydents zwanit leps: katras zwanims

⁶⁰ *Išbrauktas skiemuo iš asztoniolikinto*

⁶¹ *Išbrauktas skiemuo iš Kieturiolikinto*

⁶² *Pataisyta iš Seymika*

trauktis pawins lik diewyntos adinos, o par ta łąyka zwanima łąykisies Miszis szwęta del Seymikawoiencziu.

3^{ti}. Sessyos Seymiku trauksies lik treczios adinos po pietu iszimant prygodka, ie par wienibie susitiktus ant greytiesnie parstoima. Pawina tyktay ilgiau trauktis Sessya keyp lik treczios, ie ta baygima wotawoims reykałautu.

4to. Sessyos nie gal buti ant ilgiau keyp ant dienos ateinanczios parstojas⁶³, Szwętosie dienošie, po atprowito Naboženstwa, Sessya prašidies.

IV. Aplink Asabu wietas yr Bałsa ant Seymiku turienčiu.

Wieta yr Bałsa ant Seymiku tur Baioray sawa Pawietie.

1mo. Wysie Aktoray Baioray, kokinonc isz sawa łącnos⁶⁴ Żemies yr isz Possesyos sawa Gieribiu tokiu *in potioritate* turietu, Mokiaszczie Skarbu Rieczaspospolitos mok. Ir už [p. 3:] giwianima Tiewu nie atskirtie Sunay.

2do. Broley tykrie po Tiewu łącnosti turienčiu, da niepasidalie.

3^{ti}. Baioray Zostauninkay tie tyktay kurie ysz sawa Possesyu mo-kieszczie mok dešzimta skaytika Auksinu Szymta.

4to. Baioray yr Possesoray lik amžiaus kurie ysz Gieribiu Żemies mo-kieszczie Rieczaypospolitay deszimta Skaytika moka Auksinu szymta.

5to. Baioray asanczie Wayskawo Służmo, turienchie Possesyo sawa Żemiošie ar Pawietošie po prowa tikra⁶⁵, łąykie⁶⁶ pakajaus pałaysti *respec-tivè* nu sawa Wiriešnibies.

6to. Koźna Possesya isz aukszcziau iszraszitu Punktu, suprastu reykałs, usz prowna, ie bus priesz miatus pyrкта Urędawnay ir tykray turieta⁶⁷.

V. Aplink Asabu nieturiencziu Bałsa ant Seymiku.

Bałsa ant Seymiku nie turies:

1mo. Pirmiau Baioray kurie nieturies kokiesnonc tykros Possesyos, Prowie szo aplink Seymiku iszrokotay.

2do. Baioray ant Grumtu ar tey Karaliszku, ar Kuningu ar Zemies, kad ir su⁶⁸ prawa łącnastis sudžiantie, ie prygules po Wiriešnibies szokios, ar mokietu Donie, ar eytu kokienonc szokie łąża, apsiemies kam isz Grumta.

3^{ti}. Baioray Grumtas Ordynacyos, kad ir už łącnasti turies ie eys szo-kie łąża apsiemies.⁶⁹

⁶³ *Pataisyta iš parlaystis*

⁶⁴ *Irašyta viršuje, išbraukus Tiewiszkieš*

⁶⁵ *Seka išbrauktas žodis ant*

⁶⁶ *Pataisyta iš łąyka*

⁶⁷ *Irašyta viršuje, išbraukus giwianta ant*

⁶⁸ *Irašyta viršuje, išbraukus po*

⁶⁹ *Orig.: „Szlachta grunta ordynackie, choć dziedzictwem posiadajęca, lecz z tychże gruntów do służby prywatney ordynackiey obowiązana“ (VI, p. 234).*

4to. Baioray Arendaunikay.

5to. Kurie nie turies iszbaygtu miatu Asztoniolika.

6to. *Crimine notati* po kondemnacyos ar Dekretaus, kad ir niepaskutini.

VI. Kas gal buti Kandydotu ant Elekcyos.

Kandydotu ant Elekcyos bus:

1mo. Ant Uriedistos Elekcyinos o par to ant wysu Funkcyu, kas isz locnos Possesyos kokinonc mokieszczie y Skarba mok Rieczaypospolitey.

2do. Isz Wayskawu Baioray tykro Służmo asanczie. Possesya locna turienczie po iszszūzimu su sawa Asaba szeszeriu miatu Wayskie Rieczaspospolitos, tyktay y Funkcya Posselska gal but aprinktie, po katro pawinasti ant aprinkima Funkcyos iszraszitos tie niepapuś, kurie iau publiczna Funkcya atbua. [p. 4.]

VII. Kas niegal buti aprinkts.

Nie gal buti aprinkts:

1mo. Kas niera pats ant Seymika.

2do. Kas nietur iszbaygtu miatus Dwidieszimt treius.

3^{tio}. Kas niekarta niebua ant Funkcyos Publicznos, ar niebua da Kamissorium Parandkawu Woiewodzku ar Pawietawa par piñno dweius miatus.

4to. Kas niera pałaysts à *Scartabellatu*.

5to. Ant ko Cywilno Sprawo užmiesta ira Kandemnata.

VIII. Aplink Spasaba pasidawima už Kandydotos⁷⁰ y Elekcyia.

Noriedams buti aprinkts y Funkcya ar Uriedista turies wainasti, ar Kancellaryo absakit⁷¹ priesz Seymika sawa norie ar par raszta ant Seymiku priesz pradiedanczie. Ale delto⁷² gal ir tokios iszrinkti kurie usz Kandydotos niepasidod.

IX. Aplink parundka pradzio Seymiku.

1mo. Dieno priesz łayka Seymikams par Prowa abznoczita, Kommendas Wayskawas Rieczaspospolitos pawinas iszeyti isz Miesta Seymikams parznoczita, yr nie pirmiau i inay sugriszti, keyp po pabaygtu Seymiku. Ale kur Karalaus Giwienims ar Twirtas Miests Rieczaspospolitos yr Trybunolu wietas — tien Waysks liksies par łayka Seymiku.

2do. Ant łayka yr wietos par szia Prowa del Seymiku abznoczita Senatoriey, Uriedninkay Giminies yr wietawie, Kommissorey Woiewodzkie

⁷⁰ *Irašyta, išbraukus ant*

⁷¹ *Išbrauktas skiemuo iš absisakit.*

⁷² *Seka išbraukta frazė niekaniecznay iau aprinkti toki, bo*

ar Pawietawie, Ex Pašlay yr Ex Depitotay, u ant gała Abywateley Wi-riešnieie Wayskawie lik majoraus *inclusivé*, susies aplinku Stała pastatita ant widurie Seymikaus wietas, yr to Spasabu padaris Parundka.

3to. Senators wietaws pirmo parundkie, ar kad niebutu Senatoraus, Uriedniks pirms parundka Seymika pradies yr prezydawos, u kad niebutu Uriednika Kammissoris Woiewodzkis ar Pawietaws⁷³ pirms ysz parundka, u kad ir to niebutu, teygi tas asans kuris Funkcya publiczna adbuo, pirmiau Ex Pašlas, užlaykant tarp Ex Pašlu ta parundka, kas pirmiau buo Funkcyo yr kokiami parundkie buo in Laudum, kad niebutu Ex Pašla, pirmasies Ex Depitots, tarp Ex Depitotu, tas pa[t]s parundkas pirmibies užlaykits bus, keyp ira del Ex Pašlu abraszits; ant gała ie nie wiens isz tu niebutu Abywatelis wiriešniaušis Amžie Seymika pradies⁷⁴ yr prezydawos. [p. 5:]

4to. Je katras ysz asancziu wieto Seymikawoimo, nienorietu pradieti Seymika wieto yr laykie par Prowa abznoczita, ar ie pats butu Kandydotu y Funkcya ar Uriedista ant katro Elekcyo ira; taday pirmasís po io parundkie według Prowa Seymika pradies yr prezydawos.

5to. Po pradieimu, paszauks wienu isz Abywatelu del parskaytima bal-sies Prowa szio aplink Seymiku.

6to. Kammissya Woiewodzka ar Pawietawa atidos y rankas Prezyda-woianczie Kninga Žiemloniszka suraszita według apraszima apriczna ant ta Prowa.

7mo. Kancellaryos atidos prezydawoiencziam Regestra Kandydotu ant prypolenczia Elekcyo, ie kas isz Abywatelu Kancellaryo usiraszie; tam cziesie Abywateley, kurie nories but liczbo Kandydotu padietie, o Kan-cellaryo nie usiraszie, absakis norie sawa ant raszta, kuria prezydawoiencziam atidos.

8vo. Po to Prezydents abznaymies Regestra wisu Kandidotu.

X. Aplink rugawoima Asabu Surinkima Parandkaus yr Kandydotu.

1mo. Po atbuwima to pirmai y Seymikawoima parundka, ie kas tur ysz Seymikawoiencziu uždoti kokios pryczynies priesz Prezydawoienczie, ar Asabams kurie sudied parundka Surinkima ar Kandydotams, tey turies ant raszta padoti Prezydawoiencziam tos pryczynies.

2do. Ie pats Prezydents butu po kokios pryczynies, tey pawins atstupit wieta sawa pirmam isz parundka priesz katro⁷⁵ niera pryczynies, kol pryczynie niebus iszrokota. —

3to. Ie kokios pryczynies nie bus par rokundas pabaygtas gieroio, Prezydents draugie su Asabays siedienczies parundkie (nierokoient tu kurie ira po pryczynies yr Kandydotos) sudis według Prowa Dalio szio ap-

⁷³ *Seka išbraukti žodžiai teyp ir is*

⁷⁴ *Išbrauktas skiemuo iš pradietis*

⁷⁵ *Pataisyta iš katram*

link Seymiku asantie, woźnasti koźnas skirioms pryczynies *unanimitate vel pluralitate votorum*, par sekretnos bałsus. —

XI. Aplink aprinkima Marszałkaus Seymikawa yr Assessoru Karuno yr Assessoru Lietuwo.

1mo. Po atbutu rugawoimu tokiu aplink Asabu parundkaus yr Kandidotos, Prezydents Karuno pradies toiau aprinkima Marszałkaus Seymikawa yr szesziu Assessoru.

2do. Didelo Kuningayksztistu Lietuwo Prezydents pirms parundkie, według aukszcziausie prowas apraszima, bus kartu Marszałku Seymikawu, Uriedistas io pawinasties tos paczies⁷⁶ bus, kurie szioie Prowa apraszitie ira del Marszałkaus Seymikawa Karuno. — [p. 6.]

3^{tio}. Marszałkas Seymikaws Lietuwo, po atbutu Rugawoimu Asabu Parundkawa Surinkima yr Kandydotu, pradies toiau aprinkima szesziu Assessoru.

4to. Marszałkas Seymikaws yr Assessoray Karuno, yr Assessoray Lietuwo aprinktie bus isz Asabu siediencziu parundkawim surinkimia, nierokoient tyktay Senatoru yr Kandydotu.

5to. Spasabs aprinkima Marszałkaus yr Assessoru Karuno ira toks: Ant Stała Surinkima Parundkawa pastatits bus Sudins, kurio wirszus tur atwierima jr su giełumbie abdienkts; i tan sudina idies Prezydents tiek kulipku, kiek bus surinkimie Parundkawim Asabu tokiu, kuriu Prowa aprinkti ant Marszałka Seymikawa pazwali yr ant Assessoru. Tarp tu Kulipku, kurie wysie wienna diduma yr pataysima pawins buti, septinies bus Kulipkas kitos Borwos. Prezydents skaytis wienna po kita Warda Asabu Surinkima Parundkawa według Prowa suraszitu, o to tarpu waykielis trauks kulipkas isz aukszcziaiu absakita Sudina. Ant koźna parsKaytita warda isztraukta Kulipka bałta bus *nullitatis*, o kulipka kita Kularaus pirma isztraukta znoczis Marszałka Seymikawa, o kitas szeszies, szesziu Assessoru to parundku siediencziu, kokio kulipkas bus isztrauktas.

6to. Tas pats spasabs słuźis yr Dideliam Kuningayksztistu Lietuwos, aplink aprinkima szesziu Assessoru, su taię tiktay raznica: kad Prezydents niebus skaytits tarp Asabu isz Surinkima Parundkawa ant iszrinkima Assessoru turiencziu Prowa. Kulipku tyktay kita Kuloraus bus Szeszies, isz katru pirmoie isztraukta pirmai Assessoru, kitos pęķies, pęķiu⁷⁷ wienna po kita eynancziu Assessoru abznoczis.

7mo. Iszrinktie Marszałkas Seymikaws yr Assessoray Karuno, yr Lietuwos prysiegs priesz Prezydenta ant rota žemiau iszraszita. Marszałkas Seymikaws Lietuwo, prysiegs ant tos paczios rotas priesz pirmoiy parundkie po Sawi.

⁷⁶ *Pataysyta iš tie paties*

⁷⁷ *Seka išbrauktas žodis isz*

8vo. Teyp iszrinktie yr prysieglie⁷⁸ Marszałkas Seymikaws su Assessorays Karuno, yr Assessoray Lietuwo, atbuti pawinie pawinasczies sawa Uriedistas ant wisu Seymiku kurie wienam terminie według Prowa prypołant, wiens po kitu buti pawinie.

9no. Ie Marszałkas Seymikaws Karuno del słabnuma sweykatas [p. 7:] ar kitos kokioš pryczynies niegalietu, ar nienorietu atbuti pawinasties, par Prowa saw apraszitas, taday pirms parundkie Assessors wieta io uszstos.

XII. Aplink spasaba yr parundka Aprinkima yr Bālsu sekretnu.

1mo. Priesz pradieima aprinkima, Marszałkas Seymikaws lieps skaytit parundkie be rokoient Uniwersoła su Absakimays, yr pryłanczitu pry iu mišlu no Karalaus ir Sargibas atsiusta ant Posselska Seymika.

2do. Seymikawoienctie wišie ant Parapiju padalitie, nierokoient Asabas Surinkimie Parundkawim asanczies, aplinku Surinkima Parundkawa bus, to przyżuries žemiaušie Urieday ysz parundka wietawa.

3^{tio}. Kas isz Kandidotu atstupitu sawa pretensya, absisakis ant raszta, kuri Marszałku Seymikawu atidos, o po pradieta aprinkima par bālsus, iau niewała bus niewienam isz Kandydotu atstupit sawa pretensya.

4to. Marszałkas Seymikaws parskaitis bālsiey Reiestra Kandydotu ant prypołanczie Aprinkima, su Abrodimu tu, kurie ar isz macies Prowa ant rugawoima Surinkima Parundkawa no Kandydacyas yra attolinti, ar paties po giero walio sawa pretensyas padotami rasztie atsižadieie.

5to. Teypo po pars kaytima Reiestra paliekanczniu Kandydotu bālsiey pakłausis po tris karts ab Zgada ant Kandydota koźna skiriom, ant katro wienomyšlna bus Zgada, to su Assessorays uszširaszis. Ie niebutu wienomyšlna sutarti ant katro isz Kandidotu, to czies, ant norieima kad ir wienu isz Seymikawoienczniu absakita ant raszta, yr y rankas Marszałku Seymikawam padota, pradieti pawins Aprinkima per *Vota secreta* ant wisu Kandydotu.

XIII. Spasabs yr parundkas Aprinkima per *Vota secreta* bus toks.

1mo. Pry Stała Surinkima Parundkawa, cziepat pry wietos, ant kuri Marszałkas Seymikaws siedź, stowies Sudins aprinkima.

2do. Sudins tas bus parskirts par widurie widuy ant pusies, isz katru wienu ioday pamolawota bus su rasztu *negativé*, antra [p. 8:] rasztu *affirmativé*. Isz priesza to Sudina žiemay bus dweieis Duriałas užrakinimas, wienu y ioda, antras y bāłta pušie, isz tos pusies aukszcziau bus Skilie i katran idieta ranka gal mesti kulipka y ioda ar y bāłta pušie, Sudins tas bus widuy su giałumbie iszmuszts.

⁷⁸ *Pataisyta iš prysiegtie*

3to. Kulipkas del wotawoima bus wisas wienu diduma, pataisima, yr Kolora; tiek⁷⁹ iu tokie bus, kiek bus Seymikawoienčiu Pawietie.

4to. Sudins aprinkima priesz wisu atwierts yra tuszts parodits, užrakints paliks. Raks no wienu duriaiu bus pas Marszaika Seymikawa, no antru pas paskutinii isz parundka Assessora.

5to. Kandydotay padoti bus ant aprinkima par toki Spasaba: Warday wisu Kandydotu skiriam ant ligiu kartiaiu suraszitie, imiestie bus i Sudina su Gialumbie uždienkta. Isz to sudina Waykielis isztrauks wienu kartiaia, po ko Marszaikas Seymikaws parskaytis balsiey Warda Kandydota, ant isztrauktos kartiaios užraszita, yr pats pirms dos sawa *Votum* ant parskaytita Kandydota, o potam wienu po kitu szauks ant wotawoima wienu po Antro pirmiau isz Assessoru, potam isz czieia Surinkima Parundkawa, yr koznam pryenancziam del wotawoimo dos wienu Kulipka, to wieto, kur stow Sudins aprinkima.

6to. Ie teyp⁸⁰ wotawoimims asabu Surinkima Parundkawa bus pabaygts, wiens isz Assessoru paims Kninga Ziemloniszka pa Kammissya Woiewodzka ar Pawietawa padota, yr isz ios skaytidams parundkie Parapijos Wardus Seymikawoienčiu, kozna wienu po antru bepraleydimu ant wotawoima szauks. Antras Assessors — koznam pryenancziam ant wotawonies, dos wienu Kulipka to wieto kur stow sudins aprinkima, kitie Assessoray koznas ant kita popiere raszis Wardus wisu wotawoienčiu, užlaykant ta parundka, kokiom szaukti bua ant wotawoima.

7mo. Ie tam cziesie, kada Assessors isz Kningos Ziemloniszkos szauks po wardu ant wotawoima, kas niesustos, taday po parleysta parundka sawa, wielau, wotawoti nieturies Prowa.

8vo. Par layka wotawoim reykaš absakiti, ie kokios ira pryczynies, priesz ta kuris taysas wotawoti, kurios Marszaikas Seymikaws toiaus su Assessorays apsudis, wedlug aukszcziausie prowa, aplink nieturiencziau baša ant Seymika. [p. 9:]

9no. Užmietims niepossessyonalnastis ar nietikros wedlug Prowa Possessyos, absudits bus su dawadu Kningos Ziemloniszkos, teyp aplink paczios Possessyos, keyp ir aplink gatunka yr dauguma⁸¹ ios.

10mo. Keyp iau wisie Seymikawoienchie wedlug Prowa dos sawa bašus ant parskaytita, pirma Kandydota, Marszaika Seymikaws su Assessorays parskaytis skiriam kulipkas *affirmativé* yr skiriam *negativé* o potam pry warda absakiti y aprinkima Kandydota uzraszis, koznas ant kita pas sawie popiere skaytle wienu yr antru Kulipku.

11mo. Po pabaygta wotawoima ant pirmoiy Kandydota, Waykielis spašabu aukszcziau apraszitu isztrauks antra kartiaia su Wardu antra Kandydota, o tey isz Sudina, kuriami warday wisu Kandydotu ira sudietie. Po to Marszaikas Seymikaws su Assessorays wotawoima yr suskaytima⁸²

⁷⁹ [rašyta viršuje, išbraukus liczba

⁸⁰ [rašyta viršuje, išbraukus toks

⁸¹ [rašyta viršuje, išbraukus diduma

⁸² [rašyta neįskaitomai išbraukto žodžio viršuje.

skaytlies baľsu, atprowis keyp aukszcziau. Tokio spasaba yr parundku aprinkims koźna Kandydota⁸³, skiriom wiena po kita atsibus.

12mo. Wotawoims ant wiena Kandydota pradiets nieparstoient trauksies, yr niepawins but parstots par paleydima Sessyos.

13to. Po pabaygta cieka wotawoima ant wysu Kandydotu, Marszaľka Seymikaws su Assessorays sudies Regiestra baľsu ant koźna Kandydota prypuľtu. Pirmiau padies to, kuris tur ko daugiau baľsu: po iom to, kurio skaytlie baľsu ira arcziaušie skaytley Baľsu pirmoiy ir teyp wisu wiena po kita. Po⁸⁴ toki regiestra su Assessorays paširaszis, baľsiej parskaytis, yr aprinktos par didibie Asabus an wietas aprinkima apsakis, o pirmiau ta kuris ko daugiau tur baľsu ant pirmiešnies wietas aprinkima, po iom daugiau baľsu turienczie ant antros, yr teyp toľau lik skaytlies wietu, del kuriu ira aprinkims.

14to. Ie ant pirmos, antros, ar kitu po iu wietu atsieytu *paritas* tarp baľsu Kandydotu, absudims⁸⁵ *paritatis* ant koźnos skiriom wietos pawins buti to spasabu.

15to. Marszaľkas Seymikaws uźraszis ant ligu Kartiaľu Wardus Kandydotu *in paritate* baľsu asancziu, yr imies tos kartiaľos y sudina atwierima isz wirszaus turientie su giałumbie uźdienkta. Isz to Sudina Waykielis trauks kartiaľas po wiena. Wardas pirms isztraukts ira ant pirmosies wietas aprinkima, antras antantros wietos, yr teyp toľiau pokol iszpildita nie bus skaytlie wietu, del kuriu ira aprinkims. Warday isztrauktie tokio parundku bus uźraszitie⁸⁶ par Marszaľka yr Assessorus, kokio parundku isztrauktie bus. Ie ant pirmošies Wietas tarp Kandydotu baľsu *paritas* niera, taday Marszaľkas ko daugiau turienti baľsu [p. 10:] Kandydota ant pirmos wietos aprinkima absakis o del absudima *paritas* kitu baľsu skaytlie tarp Kandydotu pradies ie bus *paritas* po pirmosios liczbos tarp Kandydotu. Tokia reguľa uźľaykita bus ant wisu ysz parundka wietu Aprinkimu.

16to. Po tokio *paritatis* absudimu Marszaľkas Seymikaws su Assessorays sudies Reiestra aprinktu Asabu, po reiestru su Assessorays paširaszis y apsakis.

17mo. Koźnam isz Kandydotu waľna bus buti arczio Swiedko tos wisa aprinkima tayšimus.

18vo. Niewienam isz Kandydotu niebus waľna atstupit kam kitam prypoľusiu ant sawie baľsu Abywatelsku.

19no. Tas Spasabs yr parundkas Aprinkima sľuźis ant Seymiku y wisus Funkcyas yr Uriedistas aprinkamu⁸⁷.

20mo. Dawads aprinktu Asabu ant Funkcyu ar Uriedistu bus *Laudum*, kurie Marszaľkas Seymikaws toiaus su Assessorays paširaszitie pawins, yr y Aktus Kancellaryiey attidoti. Aktus Aprinkima Paľu yr iu pamoki-

⁸³ Seka išbrauktas žodis koźna.

⁸⁴ Įterpta ir palikta nepataisyta pirmoji (didžioji) sekančio žodžio raidė.

⁸⁵ Pataisyta iš absuditas

⁸⁶ Pataisyta iš užrašzitas

⁸⁷ Pataisyta iš aprinksiemus

may wienu *Laudum* sudietie bus. Asabas aprinktas padietie bus *Laudum* według wiriešniabies Uriedistu.

21mo. Po Regestraus tu Asabu Seymikawoiencziu, kurios pry wotawo-
ima⁸⁸ Assessoray suraszie, Marszałka yr Assessoray paširaszis, yr y Ak-
tus Kancellaryiey attidos.

22do. Aprinktie Depitotay, Uriedninkay, yr Kammissoray Woiewodz-
kie ar Pawietawie, prysięgs toiau Elekcyios wieto ant Ratos par Prowa
saw apraszita.

XIV. Aplink Instrukcyos, ar pamokimu.

1mo. Aprinkimos łaykie, Prezydents, kuris pradieie Seymika, su Uried-
ninkays kurie Assessorays nie ast, yr su tays, kurie publicznos Funkcyos
atbua, instrukcyas del Pasłu *proiectivé* pryगतawos.

2do. Teyp surinktas Asabas parziuries myšlies no Karalaus yr Sargibos
ant Seymika atsiustas, yr myšlies aplink dayktu Prowaiszdawima, yr de-
sideria *respectivé* Woiewódtwa, Žemies, ar Pawieta padotas isz Kammis-
syos Woiewodzkas [p. 11:] ar Pawietawas yr Obywateliu.

3^{ti}. Mislies isz Kammissyos Woiewodzkos ar Pawietawas yr Obywa-
telu padotas bus toiau po aprinkimu Marszałkaus Seymikawa yr Assesso-
ru Karuno, o po aprinkimu Assessoru Lietuwo, yr par padodanczius pa-
raszitie ant antros dienos Myšlies y Instrukcyas padoti niebewaŋna.

4to. Po pabaygta aprinkima Pasłu, myšlies Instrukcyos ant Seymika
par skaytitas bus. Ie ant koki dalje Instrukcyos niebutu wienopa Sutikima,
Marszałkas Seymikaws su Assessorays pados uwogos aplink cziełos ro-
kundos. —

5to. Del atiemima bałsu ant Myšlies padotas, Marszałkas Seymikaws
padalis Abywatelus y dwie⁸⁹ szalies *inter affirmativam & negativam*, koŋ-
na skiriom szalie parskaytis su pamacie Assessoru, yr *pluralitatem* ab-
sakis, sekretnays bałsays Instrukcyja absudita niebus.

6to. Ant uwogu no Karalaus ir Sargibas, Instrukcyja del Pasłu tays Zo-
džieys užraszita bus: Ant punkta N. Pasłay *affirmativé* ar kad owogos
niebutu pryiemtas, *negativè* sawa mišlies ant Seyma dos. O ie reyks ko
prydieti pry koki punkta, tey reykaš⁹⁰ Jnstrukcyo padieti pry to punkta.

XV. Aplink Seymiku Gaspadoriszku.

1mo. Ant Seymika Gaspadoriszka Obywateliey Seymikawoienczie da-
ries parodas, aplink reykala Woiewodztwa, Žiemies, ar Pawieta sawa, o
po padaritოს parodos lieps Kammissyey Woiewodzkiey ar Pawietawey
iszगतawoti Myšlies y Instrukcyja.

⁸⁸ Seka išbrauktas žodis par

⁸⁹ Seka išbrauktas žodis pusies

⁹⁰ Seka išbrauktas žodis io

2do. Ant to pat Seymika Kammissya Woiewodzka ar Pawietawa pados rachunka isz pawieritu po sawa randaus funduszu asabliwa ant reykała Woiewodztwa, Žiemies, ar Pawieta, wienay tik paznoczitus.

XVI. Aplink Seymiku Relacyinu. —

1mo. Ant Seymika Relacyina Pasłay padaris Relacya aplink cziela Darba Seymaus; pirmiau aplink Prowaiszdawinima, potam aplink Norieimu Woiewodztwa, Žiemies ar Pawieta Instrukcyo padietos.

2do. Ant to Seymika po pabaygtos Relacyos, Pasłay ant Seyma gatawa patwirtintie, ar nauie aprinktie bus, lik łayka szkio Seymaus.

3^{tio}. Pa/łay nauiey aprinktie bus: 1mo. Ant wietas numiruši Pasła, [p. 12:] 2do. Ant wietas Pasła, kuris Senatoru ar Ministru palika. 3^{tio}. Ant wietas Pasła kuris pats no tos Funkcyos tolisies. 4to. Ie kuris Pasłas ant rugawoimu Seymu no funkcyos Posselskos ira attolints. 5to. Ie kuris ysz Seymikawoiencziu, nories nauiy ant funkcyos Posselskas aprinkima, yr tokie norieima ant raszta su iszraszimu wietos Pasłaus, ant kurios nauiy aprinkima nor⁹¹, yr su pasiraszimu dwilikas Asabu Seymikawoiencziu Marszałku Seymikawu pados.

4to. Pasłay, kurie paties ilgiau Funkcyo Posselsko buti nienories, turies apsisaskitie ant raszta, kuria Marszałka Seymikawu attidos.

5to. Ie isz tokiu prygodku apraszitu treczio punkto szio Artykułaus, niewienos wietas Posselskas niera tuszczios, o nieks⁹² isz Seymikawoiencziu norieima nauios Elekcyos według Prowa, nieapsakis, taday Marszałkas Seymikaws su Assessorays užrasziti pawinie *Laudum* patwirtinima Pasłu y gatawa Seyma.

6to. Ie kokie wieta Pasłaus butu tuszczie par Smertie Pasła par užeima ant Uriedistas Senatoraus ar Ministra, par attolinima Pasłaus ant Rugawoima Seymaus, ar ant gała per absakima ant raszta atšizadiejsma tos Funkcyos, taday Marszałkas Seymikaws teyp tuszczie wieta Pasłaus absakis, yr ant aprinkima ant tos wietos pryey.

7mo. Ie kas isz Seymikawoiencziu norietu nauios Elekcyos ant wienos ar wysu Posłu wietu, yr tey ant raszta, su paširaszimu dwilikas Asabu Seymikawoiencziu, według aukszcziiausie Prowa absisakititu, taday Marszałkas Seymikaws parskaytis Warda Pasła ant kurio wietas ira noriets nauiy aprinkims, yr pados Uwoga Žodžieys: ar Pasłus N: bus patwirtints ant sawa wietas? ar nauie bus Elekcyo Pasłaus ant tos wietos? Padalis Seymikawoienczius y dwie Szalis *inter affirmativam* & *negativam* yr su pamacie Assessoru abiejes Szalies parskaytis, yr *pluralitatem* apsakis. Ie walie didibias⁹³ bus ant patwirtima Pasłaus, taday patwirtims ano su Assessorays užraszis, ie kitoniszky, didibie absudis nauiy aprinkima ant wietos par-

⁹¹ *Pataisyta, užbraukiant žodžio nories galūnę.*

⁹² *Pataisyta viršuje, neįskaitomai užbraukus po nie sekančius skiemenis.*

⁹³ *Irašyta viršuje, išbraukus daugistos*

skaytita Paslaus, taday Marszałkas wieta ta už tuszczie apsakis, yr ant aprinkima Paslaus ant tos wietos prystupis. —

8vo. Tokio Spasabu kožna Paslaus skiriom y Seyma gatawa patwirtinima, ar nauiys aprinkimas ant Poselskos wietos, absuditas bus.

9no. Spasabs pasidawima už Kandydota, yr spasabs yr parundkas Aprinkima *per vota secreta* bus toks pats⁹⁴ užlaykits ant Seymiku Relacyinu, keyp ira Prowa czia apraszita y wisus funkcyas⁹⁵ yr Uriedistas Aprinkimas.

XVII. Aplink Niewoźnuma Seymiku abguľnay yr Dalio.

1mo. Niewoźnos Seymikay ciele bus: 1mo. Seymiks, kuris atprowits bus nie Miestie par Konstytucya abznoczitu, ar nie wieto apraszito [p. 13:] wedľug prowa szio apraszima po pirmoiy Artykulo. 2do. Seymiks ant katro prezydawos koks kits, o nie tas kuriam ysz macies szio Prowa prygulies prezydawoti. 3^{tio}. Ant Katro aprinkts bus Marszałkas Seymikaws yr Assesoray nie wedľug Prowa. 4to.⁹⁶ Ant katro nie bus pryłaysta Elekcyja *per vota secreta*, kad niebutu padotas apsakims y norieims ant raszta Marszałku Seymikawam.

2do. Seymikaus darbs, dalio tyktay niewoźnas bus, kiek kartus Obywatelo kuris nietur Prowa y Funkcyja kokie, ar Uriedistas, tyktay ant tos Funkcyos ar Uriedistas aprinkts bus.

XVIII. Aplink koronies už nusidieima priesz Seymikams.

1mo. Nusidieimay tie, kurie Seymika niewoźnu padara czieľo io Darba yr⁹⁷ maczimu, kas prygul aplink Funkcyos Posselskas, prygulies y Rugawoimus Seymu; ie prygul kitay Funkcyay⁹⁸ yr Uriedistu aprinkamu, taday prygulies y Trybunoľa, y katra užmiesdams niewoźnuma Seymika pawins uszpazawoti kaľtošius, o Trybunoľs tokia Prowa absudis, pirmiau wisu kitu Prowu, Karuno isz Regestraus *directi mandati*, Lietuwo isz Regestraus *Officii*.

2do. Už wisus tokios nušidieimos niekanczios Seymika su czieľo io Darba yr⁹⁹ maczimu apraszam koronies tokies: Ant prywiedžioiencziu pušie miatu Wiežas *in fundo* yr atsudima *ab omni activitate* ant wysada. Ant pamaczninku Wieža ant Wirszaus, ar *suspensa ab omni Activitate* lik łayka *secundum qualitatem delicti*.

⁹⁴ Seka išbrauktas žodis Spasabs

⁹⁵ Įrašyta viršuje, išbraukus aprinkimus

⁹⁶ Apačioje šio numerio padėtas ženklas x ir kairėje paraštėje nurodyta: *potrzeba Correcty [reikia pataisyti]*.

⁹⁷ Seka išbrauktas žodis dalie; žodis maczimu pabrauktas ir pažymėtas x, kairėje paraštėje nurodyta: *trzeba Correcty [reikia pataisyti]*.

⁹⁸ Seka išbrauktas žodis Posselsko

⁹⁹ Apačioje ženklas x, paraštėje — *potrzeba Cor*:

3^{ti}o. Ie prezydawoians¹⁰⁰ Marszałkas, ar Assessoray nusidies kokiam nonc Punktie, par Prowa saw apraszitos pawinasczies, kożnas ysz iu korots bus Trybunolie dwilikays niedielajs Wiežas ant wirszaus, yr dwieieys¹⁰¹ tukstanczieys Aukšinays mokieszczie del Delatora, ant ko Karuno Regestra *directi mandati*, Lietuwo *Officii*, pirmiau wisu Prowu paznocziem.

4to. Skiriom Sudošie Ziemskošie to Pawietaus, Ziemies, ar Woiewodztwa, kur nusidieims bus papildits, isz Regestraus Taktawa *salva appellatio-ne* y Trybunoła, kożnas sudits bus. 1mo. Kas su Wayska ar su zbrayna kruwa gwołta Seymiku padaritu, korots bus pušie miatu Wiežas *in fundo* yr atsudimu *ab omni Activitate* ant wysada. 2do. Kas parwestu Wayska ar kruwa zbrayna y gwołta Seymikaus łaykie, korots bus Wiežo ant wirszaus pušie miatu yr mokieszcziu szesziu tukstancziu Auksinu del Delatora. 3^{ti}o. Kas wieto yr łaykie Seymikawoima isztraukta Pałosza¹⁰² uszkabindams, nonc yr be iokie užgawima, korots bus dwilikays niedielajs wiezo ant wirszaus yr dwim tukstanczieys Aukšinays del Delatora. O ie kas butu užgauts, tey teyp užgaudams, ie nie atsigindams, keyp ir tas kuris pirmiau isztrauks Pałosza Kryminalney korotie¹⁰³ bus. 4to. Kastiknonc y wieta Seymika par Konstytucya apznoczita, ant Seymikaus łayka parwiestu [p. 14:] Abywatelus łocnaus ar swetima Waiewodztwa, Ziemies ar Pawieta, bałsa ant tu Seymiku nieturiencziu, o spakaynasti yr parundka Seymikawoima, ar pabaudimo ar¹⁰⁴ uczynko mayszidancziu, Prywiedźioiencziew yr Pamacz-ninkay pušie Miatu Wiežo ant wirszaus yr szeszieys tukstanczieys Auk-šinays del Delatora, kożnas skiriom korotie bus. 5^{to}¹⁰⁵ Kastiknonc nie tu-riedams bałsa ant Seymika według Prowa, ar niegaliedams buti Kandydotu y Funkcya yr Uriedistos, po gwołtu eytu wotawot, ar y Kandydacya, korots bus szeszieys Niedielieys Wiežos ant Wirszaus. 6to. Kas su Ginkła ug-niszka ateytu y wieta Seymikawoima ant łayka Seymiku, korots bus, dwi-likays Niedieleys Wiežo *in fundo*. 7mo. Teyp bałsus uszpirkims keyp ir parpirkts korotie bus atsudimu *ab omni Activitate* wisada.

5to. Delators noriedams pazawoti kałtaiy aplink nušidieima koki priesz Seymikams papildita, pawins buti asiedłas tam Pawietie kuriam nušidieims bus papildits, pawins turieti *pignus sufficiens* iszłiginancziy apraszitay ko-roniey už nušidieima, kuri uždod. Padieti pawins pas Suda Manifesta, par dwilikas Seymikawoienczius paraszita. Niedawiesdams papoł ligiey ko-roniey, kokie ira apraszita ant uždota nusidieima, o ant wirszaus atgran-żies Pušie wisus kasztus prowas.

¹⁰⁰ *Pataisyta iš prezydawoims*

¹⁰¹ *Pataisyta iš dwims*

¹⁰² *Or'g*: „Ktoby w mieyscu i czasie seymikowania dobył szabli zaczepnie" (VL, p. 239).

¹⁰³ *Irašyta viršuje, išbraukus sudits*

¹⁰⁴ *Seka išbraukti žodžiai kitom kom*

¹⁰⁵ *Rankraštyje 4to.*

XIX.

Nie waľna bus nie ant wienu Seymika uźdieti ant Abywatelu mokieszcziu iokiu, kokiesnonc noturos ar gatunkaus, kas nie gali parszkadit po gierawalie Sudieimu.

XX.

Parundkai Seymiku yr wiens anu Zwiczaias, keyp ira szio apraszimu iszraszitus, wienu budu Seymikawoima bus, pry kuri apricznu, o nie apraszitu Prowa Zwiczaiu prydieti, po niejokie pryczynie, nie waľna. O¹⁰⁶ wisus Prowas aplink Seymiku pirmsios, o szio Prowa nieapimtas, kassawoim ir usz niebuwusies apsakam.

XXI. Rata Prysiegos — Marszaľkaus Seymikawa yr Assessoru. —

„Asz N. N. Prysiegu Ponu Diewu Wisagaliancziu Trayco Szwięto wie-
„no ant to, kad Uriedista Marszaľkaus Seymikawa (ie Marszaľkas sieg)
„Assessoraus (ie Assessorus sieg) wedľug Prowa taišisiu, absudimie Pro-
„wos sprawiedliwasti uźľaykisiu yr wysokios¹⁰⁷ pawinasties tos Uriedistas,
„par prowa apraszitus, teyp keyp wisie lik źodzie iszraszitus yr par manie
„szio [p. 15:] prysiego iszrokotus butu, pasľuszny, wiernay yr piľnay isz-
„pildisiu, nie nusiedodams, nie ant pryetelistos, nie piktumo, nie padorko,
„nie nodieio, nie baymio. Teyp man Diewie padiek yr niekalta Sunaus Io
„muka.

Sub Eodem Actu

Kninga Źiemloniszka.

Konstytucyo szio Seymaus, apraszimie Seymiku, pastanawiem, kad Ba-
ioray turientie Prowa wotawoima, szauktie bus isz Kningos, kurie wadi-
nama bus, Kninga Źiemloniszka. Uszpauniant¹⁰⁸ to pastanawima¹⁰⁹ maczi-
ma palepam Kammissyams Woiewodzkiems yr Pawietawiems Karuna yr
D. K. Lietuwos, kad parzurieios Taryffas sawa *respectivę* Waiewodztwaus,
Źiemies ar Pawieta, kuries tur¹¹⁰ apriczna Seymika, skiriom, kurio wisie
tos Źiemies ar Pawietaus Parapiies suraszitas, o po koźnos Parapijos teyp-
gie parundkie Alfabeta Gieribies wisas toie Parapiio asanczies, yr koźnas
Obywatels padiets, Possessya io iszraszita, gatunks yr daugums mokiesz-
czie skiriosie Rubrykos iszraszits buti pawins, o tey wedľug sudieta Schem-
ma yr Instrukcyos pry io pryľanczita Kninga szioie *ultimis Iunij Anni cur-*

¹⁰⁶ *Įterpta ir palikta nepataisyta pirmoji (didžioji) sekančio žodžio raidė.*

¹⁰⁷ *Pataisyta iš wysus*

¹⁰⁸ *Orig.: „zapewniając“ (VL, p. 240).*

¹⁰⁹ *Apaičioje tarp šio ir sekančio žodžių ženklas x, kairėje parašėte —* potreba Cor-

recty
¹¹⁰ *Seka išbrauktas žodis atski[ra]*

rentis turies buti suraszita, yr par Kammissorus tan darba iszpildancios parasita: kas butu Taryffo¹¹¹ idiets¹¹² mokiencziu mokieszczie abznoczita par Prowa su rokunda wotawoima o Kningo butu iszleysts, galies pirmiau pas Kammissya apsirodyt kad tas pašimuylims butu pataysits, o kad atsakitū, užpazawoti Asabas wisus kurie to czies sudied Kammissya y Trybunoła Karuno isz Regestra *Paenaliūm*, Lietuwo isz Regestraus *Officii*. O ie kas butu be prypofancios¹¹³ Possesyos padiets, aplink to *ad Instantiām* kožnaus Passessyonata, tami Sudie Trybunołaus Asabas sudiedanczies to czies Kammissya del atsakima patrauktie gal buti. Buwims to Kningo, šluzis kožnam Obywatelu ant Seymika ant dawada prownos io y watawoima Possessyos. Isziemimo Extrakta isz tos Kningos kožnam be užmokieimu wains bus. Sunay Possessyonotu, Broley nieparskirtie yr liki amžiaus Žiemiu Gieribies Possessoray, kuriems Prowa i watawoima ira uždešpieczita, pawinnie ateyt paties ar par Plenipotentā, priesz Kommissya Woiewodzka ar Pawietawa, łaykie aukszcziau apraszitam del pataišima Kningos Žiemloniszkos, y aprodit dawadays, kad iems iszpoł rokundas par Prowa iszraszitos. Teyp ir kožnas Zastowninks turient rokundo y watawoima apraszita, pawins bus pry pirmoiy pataysima Kningos, ant łayka abznoczita, po to kiek kartus Kontraktie zostawnam parmayna stosies, wisada ko tolau dwi niedielis priesz Seymikams prezentawošies sawa Asaba, ar par Plenipotentā Kommissyey Woiewodzkiey ar Pawietaway, su Kontraktu sawa Possessya rodanczia, yr su Kwitu ant iszmokietu par miatus mokieszczias, — [p. 16:] del atemima ant rasza Zašwiadczienies Kammissyos, yr iraszima iy i Kningas. Ie to parłaystu ir ij watawoima tayšitus, papuļs Koroniey žemiau apraszitay ant iszmisliencziu nietiesingay Possessyos. Kožnas nauiys Aktors teypgie ko tolau už dwiy niedielis priesz Seymiku, turies su tokieys dawadays paširodit Kammissyo, del užraszima io y Regestra, o Pradkas io iszkassawoima, ie nieturietu toiy Žemie ar Pawietie kitos Possessyos. Kasnonc turiedams sawa Possesyos raznosie Waiewodztwošie Žemiošie yr Pawietosie, według parasizma Prowa, padota prapikta sawa isz iu priesz wiēna Kammissya, del isztraukima Dieszimta Skaytika ant Affieraus priesz Kammissya to Woiewodztwaus ar Pawieta, *respectivē* Kammissyey kur io Possessya ira, su zašwiadczenie ano Waiewodztwaus ar Pawietaus y kuri mokieszczies mok. Koronie ant iszmisliencziu nietiesingay Possessya bus tokie: Kasnonc no to karta už rewersa dotu kam łocna ar Zostouna Possessya trotiš iaie ant amžies, yr Suda tam prypažins łocnasti užrewersawotos Possessyos: nonc kad tas pats, kuries tur uz Rewersa Possessya dawiestu ios užrewersawoima, jam amžinay prypažinta bus. O tokios Sprowas Suds Ziemskis, *praecisa Appellatione*, sudis. Kammissya Woiewodzka ar Pawietawa Kniniga Žiemloniszka ant kožna Seymika Prezydawoiencziam tojau po pra-

¹¹¹⁻¹¹² Rankraštyje idiets Taryffo, skaitmenimis pažymėjus, kaip žodžius reikia sukeisti vietomis.

¹¹³ Žodis pabrauktas ir pažymėtas x, kairėje paraštėje — p: C: [potrzeba Correcty] (plg. p. 117).

dieimu, y rankas už Rewersa nusiusti, o priesz pabaygima Seymikaus, del padieima y Archivum, i atgranszczie atimt iaie pawina. Kurios Kningas wienopas wisada dwie buti pawins Aktosie Kammisyos tykras. Del wienopa parundka czieło Żemio, *Schemma* yr informacya, według katros Kninga Ziemploniszka tur buti pataysita, czionay prydedam.

Konstytucya aplink Seymawu Sudu

I. Aplink sudeima Sudu Seymawu.

Suds Seymaws susidies ysz Trysdeszimt Szesziu Asabu, tey ira: ysz Senata Dwilika kurie negalies siedieti Rundawoşies Kammissyos, o isz Pasłu Dwideszimt Kiaturiu, kurie ligio liczbo ysz koźnos Prowincyos-iszrinktie bus koźnoşie dwiejoşie Miatoşie, spasabu par Prowa aplink Seymu apraszitu. Komplets, ar Skaytlie Asabu, kurios daugums jau galies suditie, Sudas maźiau ysz Pękiolika Asabu sudiesies, o ant tu Sudu *Primus ex Ordine*, kuries ira przydawos isz tos Prowincyas, przykurios ira Wiedzda Seymawa. [p. 17:]

II.

Ie priesz koki Sudzie par Kartiałus¹¹⁴ aprinkta ateitu Sprowa priesz Suda Seymawa, to czies ans Sudzie Sudie siediet nie turies, ligiey keyp ir przypodkie uźdota, o par Sudas prypaźinta sutarima; yr, ie apkaltinta Asaba Sudie Seymawam nienorietu pry gruntaunu dawadu Sudźiaus, par to kad is ira ios nieprieteliu, ar kad tur su iaie Sprowa, kad po ios spađźiewoies Gieribes gawima, ar Żodziu: kad tur rokunda sawa ios pryspau-dimie yr sugubimie.

III.

Wisosie przypodkoşie, ie ant reykała niebutu apraszitos Kompleta pękioliskas Asabu, pats Suds Seymaws maźiau Skaytlio dwilikas Asabu surinkts par Kartiałus iszrinkti gal Asabas isz Dygnitoriu ar Uriedninku Karunos yr Didelio Kuningayksztista Lietuwos ant wietas wienay nieasan-cziu, o y kompleta reykalingu Sudźiu. O ie paminawots spasabs reykalingam kompletuy nie pamaczitu maczliway¹¹⁵ isz pryczynies didielos Skayt-lies Sudźiu par apkaltinta nieprzyimtu; Toczies Seymas nauiu Sudźiu Trys-deszimt szeszium par Kartiałus tur aprinkti, kurie tyktay to czies turies Prowa susiesti ant Suda, ie toreykałaus komplets, yr priesz iems niebemoźna nieiokie darit iszmisła ar excepcya.

¹¹⁴ *Irašyta virşuje, užbraukus balsus.*

¹¹⁵ *Žodis pabrauktas ir pažymėtas ženkle x, dešinėje pusėje — dokładniej przeyr-zeć — (atidźiau perźiūrėti).*

IV.

Po aprinkimu, yr tojau prysiegimu, Sudžiey Seymawie lik pareimu dwi-likas dienu luryzdykcya sawa fundawos. Ordynacya sudu sawa kas del dienu yr Adinu, keyp ir kitu parundkawu pastanawienies Prowo nieap-imitus, pamierkawos; wiena isz sawa pułka del turieima Sentencyonoriaus wienomyślio ar par balsus sekretnus, aprinks; Kancellarya Sudawa pasi-taysis, yr toiau niepamietant Sprowas, ie kokies bus, sudis, wiena po ant-
ra, według parundkos iraszima padarita, prywołant y parundka Prowu par Seyma atsiustus, lik czieła wisu Prowu pabaygima. Piszorium Sudośie bus Piszors Ziemskis Wietaws. —

V.

O katras Sudžie Seymaus kokiononc Seymaws Reykało ant łayka par Gromata no Prezydawoiszczie¹¹⁶ Seymawos Sudos parsergiets butu, nie-prybutu, ar prybuwies Kompleta sutraukta, ar isz wietos Suda, be pazwa-lenies, ana, nuśitolintu, toks tamie Sudie Seymawam, po dawiedimu, ko-roniey *Carentiae Activitatis* ant dwieiu miatu papuś. No tokios baymies Prowas Sudžius Seymawus tykra tiktay liga, ar niepadabnie prygodkay parszkaditu, prybuti ant wietos Sudu, pawalnis, [p. 18:] o ant to reykie Prysiegti, iog par tykra pryczynie nieprybuwa ant Sudu.

VI.

I Sudieima Seymawu Sudu prygul Referendoriey Giminiies kuriu pa-winastis bus, paczie rokunda wisu mislu, dawadu ir atwadu nu koźnos szalies taysitus, Sudu Seymawam par łayka kad kłauśitoiey iszeyn o Su-džiey wienie paliekt del sudima yr paśiropawima, wiernay yr cziełay isz-
rokot, yr isz to iszpolancziös Dayktos ar Uwogos ant Sudaus decyzyos ant raszta *consultivé* padoti.¹¹⁷

VII. Aplink Sprowu Sudams Seymowams prygulancziu.

I Sprowas Seymawas prygul wisas Sprowas, kuriośie iszpoł paźinti yr pakoroti papilditos nusidieimos publicznos, kuriu ira du gatunkay, tey ira: wienie priesz Gimini, antrieie priesz aukszcziauśi Rieczaspospolitos Randaus. Nusidieimay priesz Gimini, tey ira tie, kurie gwołtawoi publiczna Giminiies Deśpieczenstwa, ar dara szkada cziełam Gimini, ira treiopa ga-

¹¹⁶ Orig.: „od prezydującego” (VL, p. 244).

¹¹⁷ Po šiuo paragrafu pabraukta ir parašyta: do tego mieysca przeyrzano y poprawiono [ligi šios wietos peržiūrėta ir pataisyta].

tunka, tey ira:¹¹⁸ 1mo. Nušidieimay gwołtas publiczna, 2do. Zdrodos publicznos. 3^{tio}. Szkados publicznos.

VIII.

Nušidieimos publiczna gwołta priesz Gimini papilda 1mo. Kasnonc pakursta Žmonies Praszcziokos Sodžiošie, ar Miestosie y bunta, Zbrayna susirinkima, y publiczna yr sawitarpie niepakaju. 2do. Kasnonc buntawoy Wayska, ar partar, yr kokieysnonc spasabays prywied Wayska Rieczaspospolitos y nekłausima Wiriešnibies Wayskawos Palepimos, o tom labiau palepimus aukszcziausies waldžios Stonu Rieczaspospolitos Seymawoencziu. 3tio. Kasnonc pakursta y bunta yr zbrayna susirinkima po kokie nonc wadinima, Hersztay yr Prywiedžioiencziew buntaus Žmoniu Praszczioku buntaus Wayska, yr buntaus Bajoru, papułs koroniew Smerties, yr amžinaus Infamiaus, kuria teyp to, keyp ir koznami kitami prypodkie niegal pulti ant niekałtu Asabu kokie nonc Giministo yr draugistos prygualieimie, sułanczitu su kałtoiu. Pamaczninkay yr iszpilditoiew kurie mažiau kaltie, Infamio, ar amžino, ar lik łayku Niewalo, ar wiežo¹¹⁹ ant wirszaus, ar apaczios, ar atstatimu nu Uriedistu, ar *ab omni Activitate*, ar no¹²⁰ turties, kurio tokiam prypodkie nupuła ant tikru Sukcessoru, korotie bus według iszpolima didiesnies¹²¹, ar mažiešnies kaltibies, Hersztay, Prywiedžioiencziew, yr Iszpilditoiew wisada y Sudus [p. 19:] Seymawus prygulies, yr asztriešniems koroniems papułs, o Praszcziokey Buntauninkay bus nušiestie y Sudus zwyczajnos, yr korotie według diduma papildita nušidieima. Be to kožnas Buntauniks už papildita buntaus cziesie užmuzsima, koroniew śmierczios papułt o par sawie ar par sawa iszpilditojus padaritas kamnonc krywdas yr szkadas turczie sawa łocnu nagrading pawins. Žodžiu wisokies nušidieimas papilditas buntaus łaykie, suditas, yr według nušidieima korotie bus, kožnam sudie gatunku Sprowos prypolancziam. 4to. Nusidieims publiczna gwołta priesz Gimini papilda, kasnonc iwied swetima Wayska y Žemie Rieczaspospolitos, yr toks koroniew Infamijos yr Smeraties papułs. 5to. Kasnonc cziesie Waynos pradietos priesz Rieczaspospolitos ieytu y služma Niepryietieliszka Wayska tas papoł koroniew Infamijos yr amžinaus yszwarima ysz Žemies Rieczaspospolitos. 6to. Ie kas su pryrynktu kruwa zbrayna po Sodžios Miestos, Muytas gwołto rankiotu¹²² Dachadus¹²³ Rieczaspospolitos ar anus cziełay gwołtaunay užimtu, tas koroniew amžinos niewalos papułs, o szkada Skarbu Publicznu, ar Abywa-

¹¹⁸ VII-ojo paragrafo pabaiga, pradedant 1mo, ir VIII-ojo paragrafo pradžia, ligi priesz Gimini papilda imtinai, praleista ir įrašyta rankraščio pabaigoje (p. 28).

¹¹⁹ *Seka išbrauktas žodis aukszczio*

¹²⁰ *Seka išbraukta raidė G (pradėtas ir nebaigtas žodis).*

¹²¹ *Įrašyta viršuje, išbraukus labiau*

¹²² *Įrašyta viršuje, užbraukus yszimtu*

¹²³ *Žodis pabrauktas ir apačioje pažymėtas ženkle x; dešinėje paraštėje -- p: C:*

[plg. p. 120].

telams padarita tur buti antropay¹²⁴ nadgradita ysz turties Kałtoiy: o Reszta¹²⁵ tos turties, teyp keyp ir koźnami padabnami pryppodkie atidota bus cziełay tykriems Sukcessoram, o dalis dachadaus¹²⁶ bus paznoczita del pienieima Niewalninka.

IX.

Nusidieima zrodos publicznos papilda¹²⁷ priesz Gimini 1mo. Kasnonc sutarima tayšitu del pakielima bunta Praszczioku, bunta Wayska, ar bunta Baioru, yr kokinonc zbrayna surinkima par Prowa uźdrausta. O keyp par sutarima reykals suprasti wisada sukałbieims paraszu, ar prysiega padarita del papildima szkadliwa Giminiu nušidieima Prowo uźdrausta, teyp kanonc Abywatels wałnaus Gimini kałba, rasza, drukawoy, dara ar darit nor spasabu¹²⁸ Prowo apraszito, ar spasabu, kuri Prowa nieuźgin, tey wis po szpietna wardu sutarima, bunta, yr tiems padabnus niekada szauktie niebus. Kas patayšitu Sutarima ant apwertima wałnaus yr niepadległa¹²⁹ Rieczaspospolitas Randa, tey ira: 1mo. Ant kassawoima Seymiku yr Seymu. 2do. Ant yszimima Wayska ysz po Waldźios aukszcziaušies Stonu Rieczaspospolitos Seymawoiencziu. 3tio. Ant attidawima wienay kokiey Asabay, ar atskirtam no Seymaus kunu, wisu aukszcziaušiu waldźiu yr Prowu Rieczaspospolitos, tas papilda nušidieima zrodos Publicznos priesz Gimini. Hersztay yr Prywiedźioitoiey minietu sutarimu tikrays Dawadays paweyktie, koroniey Infamiios yr Smerties papułs. O¹³⁰ Staworcziey według skada kaltibies maźiešniems koroniems Artykuło VIII. Iszraszitu papułs. 3tio.¹³¹ Kasnonc supułtu su rokunda su swetimays Giminieys, del tokiu keyp auksztiesnieys¹³² punktays iszrokota, keyp Zdrayca Gimini, Infamiia yr Smerczie korots bus. 4to. Kas padotu sušitaries Twirta Miasta, Zamka, [p. 20:] kokianonc Possessya Rieczaspospolitos, ar koki dali jos Wayska swetimam Giminiu, keyp Zdrayca Gimini, koroniey infamiios yr smerties papułs. 5to. Koźnas Abywatels kuriam bus dawesta, kad emie Ałga isz kokie Swetimaszalieczie Dwara be źynios Randaus Rieczaspospolitos nu wisu Uriedistu, & *ab omni Activitate*, keyp Zdrayca Gimini ant wysada bus absudits. 6to. Kas par zrodota swetimam Giminiu iszdotu sekretos yr taiemnicas Rieczaspolitos, według woźnosties Sekreta yr diduma kaltibies korots bus Infamiia ar niewalo, ar kitays prygulenczieys koronieys. 7mo. Kuriam bus dawiests papirkims, ar Senators, Ministras, Paslas ant Seyma, Marszałkas yr Vice Marszałkas Seymaws, Ministras par Dwara

¹²⁴ *Irašyta viršuje, išbraukus dweiopa*

¹²⁵ *Žodis pabrauktas ir apačioje pažymėtas ženklų x; parašėte — p : C:*

¹²⁶ *Žodis įterptas ir apačioje pažymėtas ženklų x; parašėte — p : C:*

¹²⁷ *Seka išbrauktas žodis tas*

¹²⁸ *Seka išbrauktas žodis par*

¹²⁹ *Žodis pabrauktas ir pažymėtas x, dešinėje parašėte — p : C:*

¹³⁰ *Įterpta.*

¹³¹ *Taip ir mums žinomuose originalo tekstuose.*

¹³² *Žodis pataisytas, po auksz neįskaitomai užbraukta.*

Swietima Szalieczie, yr koks nonc Sudzie siedans Sudošie *Ultima Instantia*, keyp zdroda daridams sawa uriedawoimie wisam Giminiu, absudimu ant wisada nu wisu Uriedistu bus korots. 8vo. Pardawims Žmoniu y Swetima szalie, ar rekrutawoims Žmoniu Žemio Rieczaspospolitos del Wayska swetima, keyp zdroda Gimini bus korota amžinu ar lik ļayka isz Žemies iszwarimu, ar patrotieimu Gieribies, ar niewalo amžino, ar lik ļayka według mieros kaltibies, yr io patayšimus. Gwołtaunas rekrutawoims Žmoniu del swetima Wayska, kuris korots, według mieros papilditu gwołtu. 9no. Łaykims Žalnieru ant Dwara, ar Kazoku, wirszaus apraszima Prowas, korots bus siedieimu wiežos žemiesnies dwilikays niedielieys. 10mo. Iszmyšliims ar fałszawoims Prowu, Uniwerssoļu, ar kokiunonc Rasztu cziefa Gimini kayszantzie¹³³ po wardu Seyma ar Karalie, keyp zdroda Gimini, korota bus, amžinu ysz Žemies iszwarimu, ar amžino niewalo, o niewiet Infamiia, według patayšima nusidieima. —

X.

Nušidieimay szkados publicznos prygulies y Sudos Kammissyos Skarbawos według ios apraszima. Okas prygul publicznu priesz Gimini nušidieimu, kurie papilditie gal but nu Sargibos Gimini, no Aukszcžiaušiu Rieczaspospolitos Kammissyū, tas wysos nušidieimos skiriom *respective* Apraszimos parundnay ira apraszitie.

XI.

Nušidieimay priesz Rieczaypospolitos Randas ast gwołtu yr zdroda priesz Maiestota ar Karaliu, priesz Seymams yr Seymikams. 1mo. Kasnonc atsiwozitu ant giwianima Karalaus, Infamiia yr Smerczie korots bus. 2do. Kasnonc szoktu gwołtaunay ant Asabos Karalaus, kasnonc szoktu su Ginkļu ant Karalie, smierczie korots bus. 3^{tio}. Kasnonc su Kruwa zbrayna užeytu ant Giwianima Karalaus, ar atjotu, yr kokinonc [p. 21:] gwołta padaritu, smierczie korots bus. 4to. Gwołtaunas ant kokiesnonc wietas uszturieims, gwołtaunas pagawims, ar gwołtaunas kurnoris nuwiežims Asabos Karale, smierczie korots bus. 5to. Kas pakurstitu bunta tarp Praszczioku, ar Wayskie, kas pakurstitu Baioros y bunta, ar surinkima zbrayna, del nustumima nu Kriesļaus Karaliskios Ponawoienti Karale, toks Herszts yr Prywedziotois smierczie korots bus: o kitie mažiau kaltie Draugiszcziey iszwarimu, ar niewalo, ar tam padabniems koroniems, według patayšima yr diduma nušidieima, pakortie bus Hersztay tayšita, kad ir nie iszpildita kurinonc isz pēkiu dabar iszrokotu priesz Maiestota nusidieimu, keyp Zdraycay Rieczaspospolitos Randa wisada Infamiia, o według patayšima yr diduma nušidieima, ar smerczie, ar niewalo, ar iszwarimo, ar patrotieimu turties, ar Uriedistu korotie bus: o mažiau kaltie pamaczninkay, yr Sta-

¹³³ *Orig.*: „całego narodu tyczących się” (VL, p. 245).

worcziey, nie śmiercie, ale kitayp iszrokotus koronieys, miero papildita nušidieima. Nušidieimay priesz Seyma apraszitie ira gieray apraszimie ap Seymu. Nušidieimay priesz Seymikams ira apraszitas gieray apraszimie ap Seymiku. Nušidieimay kurie gwołtawoy dešpieczenstwa Sudu Seymawu, wedle apraszima dešpieczeństwa Sudu Trybunołu Głaunaiy, tamie Sudie Seymawam suditie yr korotie bus; o kitie kokienonc nušidieimay, kad ir pa szali Sudu Seymawu bus papilditie, y zwyczajnos, według Prowa, Sudus prygulies. —

**XII. Aplink parundka prowna Sudu Seymawu,
według katro Sudziey yr Szalies pastupit tur.**

Ie prygodkošie par Prowa apznoczitus Sakliczie Seymawa lieps Instygatorams Giminizskiems ieszkoti ka Sudošie Seymawu ap papildita nušidieima priesz Gimini, ar aukszcziaušie Io Randaus, ar kad Sakliczie Seymawa kokiamnonc Abywatelu, ar tey ysz pryczynies łocnos krywdas, ar isz pryczynies czistos ap giara publiczna mieylies noriencziam buti Delatoru, yr iom buti według Prowa galiencziam pazwalis kan patraukti y Sudus Seymawus ap nušidieima publiczna, według Prowa y tus Sudus Seymawus prygulienti; to czies Instygatoruy Giminizskiu bus pawinnasties, kad nu iu paraszits Pazews Asabay, ap katros ira rokunda, butu attidots lik trieu dienu, ie ta Asaba yra Sudu wieto, o lik ko toliau Niedieliu kieturiu, ie Asaba kurię Paziwoti nor, nie wieto Sudu, ale ant kitos kokios wietos ira. Pazews y Sudu Seymawu su Peczetie Kancellaryos Karunnos yr didielos Kuningayksztistos Lietuwos par Generoła pry buwima dweiu Baioru asiedłu, ar y rankas Pażiwota¹³⁴ wieto giwianima io dots, ar prynaymniey wieto Giwianima Pażiwota padiets, o potam prypażints i Kningas Suda tikroi y [p. 22:] anay wietay, ant katros pazews atidots ar padiets bua. Pazews wisada tur buti raszits Kałbo Łankiszko, o żodzieys prastays, szwiesieys yr trumpays iszrožit tur gieray daykta, ap katra eyn kas tey ira: kas? ka? ap koki nušidieima? ant sudima kokios koronie? według katros Prowas? y ant koki Termina pazaway y Sudus?

XIII.

Nietyktay Baiors, ale kastiknonc usz sawie stata giara paręcznika nu niewalies, ar arezta priesz Dekreta Sudu Seymawu wałns buti pawins: nierokoient didelies nusidieimas buntaus ar sutarimu prygodka, kuriošie Seymas del absaugoima Gimini no matianczie niedespieczeństwa absuditu reykała niewalo turieima, ar areztaus apkaltintu Asabu. O keyp niewalo turieims apkaltintu Asabu priesz Dekretu Sudawu niera Koronie, ale kiels sprawiedliwasties, teyp kad tokie niewalnikay nieiszpażintu, nieio-kios niereykalingos prykrasties yr niewygas, asabliwa turies dabonie

¹³⁴ *Išbraukta žodžio galūnė -ie*

tie, y kurius według Prowas niewales yr niewalninkay prygul. Delators Sudošie Seymawu keyp według Prowa *poena talionis* korots buti pawins prygodkie niedawiedima niejoki nušidieima, teyp ir pats nie ira stonie prygulanczio atsakima, ar ie prygulanczios nie paroda parekas, niewalo turiets yr sergiets buti tur lik apsakima Dekreta Sudaus, kuriam ar niekaltums io iszpažintas, ar nusidieims, ar Piktums Delacyos pakorotas paliks *poena talionis*, par kuria suprasti reykals nu szio kart ta patie ant Delatora koronie, kuriey według Prowas papuittu apkaltints, ie iam Delators dayktus, kuris uždod, sudaunay dawiestu.

XIV.

Keyp kožnam Aktoru¹³⁵ sawa locno Sprowo stoti yr kalbieti priesz Suda Seymawa niegienas, teyp wałna bus kožnam paprasziti ka nories y Stowieima sawa Sprowo priesz Sudu Seymawa. Ie kas isz apkaltintu norietu, o nie galietu gauti Abgintoiy ar Patronu, to czies pats Suds Seymaws paznoczis y pamaczie apkaltintam du Patronu isz paczciwasties yr biegluma Prowie iszpažintos, o nu apkaltinta nie adstatitos. —

XV.

Je uszpazewota y Sudus Seymawus Szalis ysz pryczynies tikros ligos, ar kito galienczie tropities niepadabieństwa ant termina Sudosie stot nie galietu, Suds Seymaws, iszpažinies Sprawiedliwasti pryczynius według susiedieimu dayktu, abznoczis paskutini termina, ant katro ie ir katra nonc niestotu Szalis, Sprowa užakiu Sudita bus, yr Dekrets Sudaus niepaiudinta macie yr iszpildima turies. —

XVI.

Nu pryszaukima Sprowos lik paskutini ios gała, ar absakima [p. 23:] Dekreta cziełs darbs Sudu Seymawa bus wisada žinams yr publicznas: wis, kas tyktay y Sudus Seymawus par czieła Sprowa kokie prygulies, kalbieti, yr raszitie reykals Kalbo Giminiško, yr to wisa publikawoti yr iszdrukawoti czieła pasiliekt wałnastis. Arbitrams, kurie tiliedamie y pawinnam del Suda szanawoima usiļaykis, buwimas ant wisu Sessyu Sudu¹³⁶ niekada uždraustas nie bus, tyktay nie galies buti pry Inkwizicyu yr Rokundas, ap katru žemiau.

XVII.

Sudžie Seymaws, kuris pirms isz parundka prezydawos, wieta Sudie pirmiaušie užsies, balsus iszdos, Sessyas po susimanimu su Staworczieys attidies, ysz ustupima pryszauks, yr *paritatem Votorum* absudis.

¹³⁵ Seka išbrauktas žodis wałna

¹³⁶ Įrašyta viršuje, užbraukus Seyma

XVIII.

Ie kadanonc padota pirmiau *consultivé* nu Referendoriu Konkluzya ar myšlie y wotawoima, par wienopa sutikima ar didiebie bałsu pryimta nie bus, to czies koźnam siediedancziam Sudźiu myšlies y wotawoima taysit yr padot wałna: kurios par wieniebie pryimtas niebus, dweiemis kartams balsiey, o treczio karto sekretnays wotays absuditie paliks. Referendorus po absakimu *pluralitatis Votorum* Regestra wotu bałsiu turienicziam Plunksna *ad Acta* attidoti pawins.

XIX.

Koźna Rezolucya Sudaus wieniebie, ar didiebie wotu prypułta, toiau po sawa diena in Sentencyonoriaus uźraszita, yr tojau priesz pabaygima Sessyos Sudawos no Prezydawoienczie, yr dweiu Sudźiu po wienna isz kitu dweiu Prowinciu paraszita bus. Be to bus parundnay łaykita Kninga Sudawa, kurio koźna Sessya Sudawa po dienna sawa, yr koźna kokiesnonc butu darbs Sudu Seymawa, bus iszraszita.

XX.

Kas aplink Akcessoryu, pastanawiam: kad Suds Seymaws iszkłausies parundnay taysitu wisokiu uwogu yr atsakimu Szaliu aplink wisu kokie tyktay Sprowo prypułto gal turiet wietas rokundas Akcessoryo[s?], toy wis kanonc Szalies rokundos Akcessoryu iszrokawa, cziełam sudieimu paimtu ant Rokundas. Ant katros pirmiau Referendoriey, trumpay yr gieray daykta czieła ysz abieju Szaliu iszrokos Suduy, yr iszpołanczies ysz cziełos rokundos konkluzyas *consultivé* ant raszta pados: Potam Sudo ant padotu nu Referendoriu, ar nu katro Sudźiaus, według auksztieśnie apraszima, wotawodams Myšlies, wisas padotos wantpliwasties dayktos Akcessoryos su sawa Rezolucya, karto suligins.

XXI.

Suds Seymaws to wiso kastik nie śi spreczy tikram Prowu, teyp Akcessoryos, keyp yr paczis Sprowo nie atsakis apkaltintam cziełos wałnasties, spasabnasties, łayka yr niewet pamaczies y absiginima yr isisprawiedliwima. Ie kada iszpułs reykała Inkwizycyos, [p. 24:] taday del iszkłausima anos, ar czieło Sudo prystupis, ar isz sawa tarpa iszrinkns par Kartiałus. Inkwizycyas kłausitas bus *semotis Arbitris* surinkimie maźiaiu Asabu szesziu y Inkwizicya paznoczitu. Be to koźnas Sudźie Seymaws, keyp ir Referendoriey gal buti. Koźna Arkusza skiriom wisie Sudźiey kurie ira pry Inkwizycyas, lik paskutiniy Arkusza paraszisz; o Inkwizicya isz wienos szalies wiens Sudźie, o isz antros antras Sudźie tikrays rankays

raszis. Kožnas punktąs Inkvizicyos keyp tyktay bus užrasziti, toiau balšiey bus parskaytits, del nulenkima wisu pašimuylimu yr nieprytnkancziu dayktu.

XXII.

Po pabaygtu Inkvizicyu, yr ant Sessyos Sudawas *in pleno* parskaytiti, Referendoriey iszpołanczios isz tu Inkvizicyu Konkluzyos Sudu *consultivé* ant raszta pados. Suds Seymaws priesz decyzyas yr paskutinio absudimu, wis, kastik Inkvizicyos gal prygulet abkaltintoiy, anam wiernay yr regularnay parodit leps, yr io atsakimus par¹³⁷ uszpraszita Abgintoiy ar Patrona padotos pilniey iszklausis.

XXIII.

Ie padaritosie Inkvizicyos paširodies niesupołanczie¹³⁸ pryšwiedczienies yr atsakimus Swiedku, to czies Suds Seymaws prystupis ios suligimu, suwiedant karto dweiu trieju ar daugiau Swiedku, a niewet yr wisu wedlug paširodienczios reykałos. Ie Suds pamatis niesutikima tarp¹³⁹ pryšwiedczeniu Apkaltinta, yr adsakimu Swiedku anto Cziesa bus suligims Swiedku su Apkaltintoiy. Kiek kartus apkaltints pry uždota saw nušidieima nie pryšpažin, padaritus, o saw iau paroditu Inkvizicyu usz prownas, usz tikras, yr prygulanczios, prypažinti nienor, ale obszem ant sawa abginima prywied, ar 1mo. Kad iszklaušims Swiedku nie ira da¹⁴⁰ cziešs, yr prygulanczies, ar 2do. Kad atsakay yr prypažinims Swiedku ira niesutinkanczies, nietikras, yr¹⁴¹ papoł pryczyniems, o delto nors isz Sudaus suliginima, tas niekada atsakits nie gal buti apkaltintam, kurie turies Prowa. Pirmiau: padoti ie nor, paklaušimus sawa y suliginima Swiedku. Antro: buti pry ios pacziam, yr ant sawa abginima kalbieti, kłauštis, atsakiti yr iszrodit pryczynies, nieprypołanczios. Treczio: Prybuwienzie ar atrasta, o daykta del [p. 25:] kuri ira rokundas, žynanczie Swiedka, ar Swiedku statit, o kožnam prypodkie kad ligus buš Swieczims saw prieszays Suds prysilienkti pawins y tus, kurie ira Apkaltintoie puši. —

XXIV.

Po atbutu wisu prownu skadu, kurie priesz paskutinie Sudaus susirodiema buti pawinnie, Suds Seymaws iszklausies po iszeimu Kłausitoiu, cziełos Sprowaus pati interesa nu Referendoriu trumpay yr gieray padarita, yr paskutinies Konkluzyos *consultivé* no tu Referendoriu ant raszta pado-

¹³⁷ *Seka išbraukti žodžiai iy patie*

¹³⁸ *Seka išbrauktas (neužbaigtas?) žodis apsak*

¹³⁹ *Seka išbraukti žodžiai iu sakimu*

¹⁴⁰ *Seka išbrauktas žodis pilns*

¹⁴¹ *Seka išbrauktas žodis abwertimu*

tos, prystupis y paskutiniy apsudima kuriam turies prypažint, ar 1mo. Kas apkaltints ira cziełay niekałts, ar 2do. Kad apkaltintam nušidieims niera dawiests, ar 3^{tio}. Kas apkaltintam nušidieims ira cziełay dawiests. Pirmojo prygodku Suds tur apsakit czieła wałnasti niekałtoiy, yr niepagadinta słowa apkaltinta, o ant Delatora, ie to prowo buwa, koronies Prowo abnoczitos, apsudit; antram prygodkie Suds apkaltinta wałna nu Sudaus yr koronies tur prypažinti, ligiey keyp ir Delatora; treciam prygodkie Suds apkaltinta prypažint kałtu yr koronies ant io prowo abnoczitus absudit tur. Paskutiniuos pradietos rokundos sekretnos Suds niekada patraukti nie galies, yr wisie Sudžiey Seymawie pry gała paskutinie Dekreta yr užraszima io y Sentencyonoriaus ant Sessyos Sudawos niepartraukiant buti pawinnie. —

XXV.

Suds Seymaws nieka kałta prypažinti yr ant koronies apsudit gal¹⁴², ant nietykro fundamenta, ale 1mo. Tas tyktay tur buti usz kałta pripažints, kurio pataysims koks ira par Prowa uždrausts, o piaunays yr tykrays dawadays aprodis. 2do. Kałtašis kuriam dawiesta ant tokios tyktay Koronies apsudits bus, kokie według Prowa pryguł; o Dawaday, ap pataysima koki kurie paroda tur buti tokie: 1mo. Swiedzims dweiu mažiau tikru prysiegtu Swiedku nieiokiey pryczyniey niepapołancziems. 2do. Ras[z]tay tikrie¹⁴³ apkaltintoiy szwiešiey yr piaunay rodanczies daykta czieła, ap kurio apkaltin kas. 3^{tio}. Łocnas pryšipažinimas apkaltintoiy, yr tikros atsakimas, tikray daykta to iszrodanczies, 4to. Szeyp kokies pryczynies¹⁴⁴ rodanczies koki nušidieima papildita, tiek tiktay Sudie turies wogos, kiek isz iu rodišies paunastis, pry pamaczies aukszcziau minietu dawadu.

XXVI.

Kożnam prygodkie tikros wantpliwasties, teyp według Prowu, keyp ir według Dawadu papildita nušidieima, yr według gatunkaus yr diduma [p. 26:] koronies, Suds Seymawas nie priesz apkaltinta, ale ant io pusies sawa absudimie wantpliwasties aprodis. —

XXVII.

Dekretay Sudu Seymawu, kurie pawinie buti trumpay, szwiešiey yr¹⁴⁵ gieray wisa iszrožanczies raszitos, lik treiu dienu ko tolau po paskutini¹⁴⁶

¹⁴² Orig.: „Sąd seymowy nikogo winnym uznawać i na kary wskazywać nie ma na fundamencie prezumpcyi“ (VL, p. 248).

¹⁴³ Pataisyta iš tikray

¹⁴⁴ Irašyta viršuje, išbraukus pataysimay

¹⁴⁵ Seka išbrauktas žodis regularney

¹⁴⁶ Pataisyta iš paskutines

absudima sudawa absakitie yr publikawoti. O iszpildims iu y Marszałkas Giminiškiu według Prowa yr żwyczaiy prygulies. Po Dekretaus nieiokie szalis, nieka iau y Sudus parodit niegal, ale tas, kuri Suds Seymaws według Artykułaus XXIV. wałna tyktay no Suda koronies prypažina, turies Prowa koźna karta aprodit cziełay sawa niekaltuma, Sudie Seymawam, ie giaros ant to rastu Dawadus. —

XXVIII.

Kastik y kokia Sprowa Sudošie Seymawos pryguliet gal, to wisa *respectivé* Kningos yr prygulanczieys według Prowa Uriendaways paraszays pawirtinta Kancellaryos ar Aktos Sudaus Seymawa, tur buti uźłaykita, yr su czieła del koźna patayšima Extraktu wałnastie, par Piszora.

XXIX.

Aprinktie Sudźiey Seymawie pry buwima Karalaus, yr Stonu Seymawoiencziu, o nieasanczie prytom priesz Suda Seymawa, iszpildis Prysiega, kurios Rata tokie bus. „Asz NN. prysiegu Ponu Diemu Wisagalianciam, „Trayco Szwięto wieno, keyp Mokiaszcze, ysz Swetimos Szalies nieimie, „yr nieimsies, yr asant aprinkts y apsudima Sprowu Sudams Seymawams „padotus, yr Sprowu według Diawa, Prowa, Sprawiedliwasti yr Dawadu „sudisiu, nieiokieys pryczynieys, pryietielistos, ar piktuma, nie turiešiu „pastupit: ant Pryetielaus, bagata, ar mizerna pryczynies nieiokios nie- „turiesu. Padorku yr pazadieimu nie pryimšiu, yr wisam sudimie sawa „Diawa, Prowa, yr sprawiedliwasti usz pirmiausi, yr wieno daykta turiešiu. „Teyp man Ponie Diemie padiek, yr niekałta Muka Chrystusa Pona.

Sudźiey Seymawie aprinktie Miatie 1791.

isz Senata

isz Prowincyos Mažos Lankas.

Sołtyks Kasztelons Wiślickis. [p. 27:]

Zieleńskis Kasztelons Bieckis.

Szydłauskas Kasztelons Żarnowski.

Ryszczewskis Kasztelons Lubaczewskis.

isz Prowincyos D. K. Liet.

Kuningayksztis Massalskis Wiskups Wilniaus.

Kuningayksztis Giedraytis Wiskups Żamajcziu.

Plators Kasztelons Trockis.

Chomińskis Waywoda Mścistauskis.

isz Prowincyos didielos Lanku.

Czapskis Waywoda Chełmińskis.
Moszeńskis Kasztelons Łędzkis.
Kossakauskis Kasztelons Jnowłodzkis.
Lasockis Kasztelons Gostyńskis.

isz Stona Rycerska

isz Prowincyos Mažos Lanku.

Mikulauskas Pisz: Ziem: Radom: Paštas Sandomirskis.
Proskura Storosta Tuczapskis Paštas Kijauskas.
Stroynauskas Podkom: Buskis Paštas Wołyńskis.
Wybranauskis Stolniks yr Paštas Lubelskis.
Wężyks Rudzkis Podsto: Wislickis, Paštas Żemies Mielnickos.
Grocholskis Mieczni: Karun: Paštas Bračłauskas.
Krasickis Storosta Korytnickis, Paštas Czern:

isz Prowincyas D. K. Liett:

Czyžas Sudžie Grodzkis yr Paštas Wilniaus.
Karsoks Sudžie Ziem: yr Paštas Wilniaus.
Nagurskis Podkamoryczas yr Paštas Żamayczios.
Zdzitowieckis Szamb: I. K. M. Paštas Smoleńskis.
Łappa Pisz. Ziem: yr Paštas Starobudauskas.
Niemcewiczas Sudžie Grodzkis yr Paštas Brzeskis Liet.
Jeleńskis Storosta yr Paštas Mozyrskis.
Oskierka Stor: Bahrym: Paštas Rzeczyc:

isz Prowincyos didelos Lanku.

Potockis Krayczycas Kar: Paštas Poznans: [p. 28:]
Zielonackis Kamar: Granicz: yr Paštas Kaliskis.
Biernackis Stol: Piotrkau: Paštas Kaliskis.
Ponińskis Woyskis Paštas Gnieźnieńskis.
Kretauskis Podstoli yr Paštas Łęczyckis.
Zakrzewskis Storos: Radzie: Paštas Brzeskis Kujauskis.
Sabalauskas Storosta yr Paštas Warszawies.
Leszczyńskis Cześniks yr Paštas Rawskis.¹⁴⁷

¹⁴⁷ *Apačioje, po dwiejū brūkšniū pastaba apie p. 18 praleistas vietas: do Karty-18 — gdzie podkreślono — gdyż tam opuszczono (i 18 pusłapi — kur pabraukta — kadangi ten praleista; źr. p. 123).*